

MÉGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések

felvétele ugyanott

— © Budapest, május hó 26. © —

Krónika

Politikai glosszák.

— máj. 24.

Az operáció sikerült. A nagy beteg még lázas, de semmi kétség az iránt, hogy parlamentárizmusunk a radikális javulás útján van. Gróf Tisza Istvánt besegítették az elnöki székbe, a véderőjavaslatokat pedig oda-tuszkolták a tanácskozás napirendjére. Ezek az események nem voltak sima lefolyásuak s a parlamentárizmus szörszálhasogatói első pillantásra is szépséghibákat fedezhetnek fel az eredményeken. De néhány szépség-hiba nem esik nagy súlylyal a mérleg serpenyőjébe, ha arról van szó, hogy megmentessék-e, vagy végleges pusztulásba sodortassék-e parlamentárizmusunk. Ha a parlament munkaképessége csak azon az áron volt megmenthető, hogy a Ház déli két óra után hozott határozatot s a megállapított tanácskozási időn túl látott gróf Tisza István megválasztásához, akkor a kormány és a többség lelkiismerete nyugodtan vállalhatja a felelősséget a történetekért. Mert a házszabályokból hurkot fonni a parlamentárizmus köré s a házszabályokkal megfojtani azt, ami éppen a házszabályoktól várja a védelmet, az a parlamentárizmus elvének fejtetőre állítása. Ahol pedig a házszabályok ilyen kómius helyzetek rendezésére alkalmasok, ott végzetes hiba lenne szentnek és érintetlennek tartani azokat az eszközöket, amelyekkel a parlamentárizmus rendje ily könnyen felbillenthető. A mai házszabályok nagyon régi keletűek. Olyan időben öntötték formába, amikor alkotmányunknak még sok volt az ellensége. Ezek a házszabályok külső támadások ellen vértették fel a nemzetet, s kétségtelen, hogy komoly napokban csorbíthatatlan védelmi eszközöknek bizonyultak. De ezek az idők elmúltak. Kivülről nem fenyegeti katasztrófa alkotmányunkat s ma már az a nemzeti érdek, hogy azok a védelmi eszközök, melyek valamikor a nemzet érdekeit szolgálták, ne legyenek a nemzet érdekei ellen felhasználhatók. Nem állítjuk, hogy Justh Gyula a nemzet ellensége s még gondolatban sem gyanúsítjuk meg őt azzal, hogy tudatosan olyat akarna, ami a nemzetet károsítja. Azonban az eredmények bizonyítják, hogy politikája végzetessé válhatnék, tehát szükséges, hogy kezéből kicsavartassanak azok az eszközök, amelyekkel nem tud bánni. A kormány és a többség feladata volt, hogy ezt a munkát elvégezze. A vállalkozás sikerrel járt, s ha tombolnak is a megfélekezettek, ezt a jajgatást nem kell tragikusan felfogni. Nincs az a gyermek, aki fel ne

orditana, ha a töltött pisztolyt kicsavarják a kezéből. A sirást hallgatni kellemetlen, de hol az a gondos szülő, aki csak ennyi kellemetlenség árán ne akarná gyermeke életét és saját boldogságát megmenteni.

*

Forradalom, hamisítatlan forradalom dühöngött május 23-án Budapest utcáin. A negyedik rend akarta magához ragadni a hatalmat, de a kísérlet csak erőpróbának vált be. Budapest proletárjai bizonyoságot tettek amellett, hogy az öklük erős, a bátorságuk pedig félelmetes. Mert a fegyveres erővel, a rendőri és katonai hatalommal szembezállani komoly rizikó és a proletárok vállalták ezt a rizikót. Vásárra vitték bőrüket, koczkára tették életüket s a rendőri statisztika mutatja, hogy a veszteségük nagyobb, mint a nyereségük. Persze, ezt nem lehetett előre tudni. Sőt a multak tapasztalása olyan volt, hogy abból mindenre lehetett következtetni, csak arra nem, hogy a harcnak minden eredményé sok összezuzott homlok és még több összezuzott ablak lesz. A tapasztalás optimistákká tette őket, mert azt hitték, hogy nálunk is azzal végződik a forradalom, amivel Bécsben végződött tíz év előtt. Bécs munkásai is az általános választójogot akarták kieroszakolni a parlamenttől. A nép százazrei megszállották a várost s ostromolni kezdték a Burg kapuit. A király a délutáni órákban magához rendelte Badeni miniszterelnököt, aki az audiencia után mint bukott miniszterelnök hagyta el a király dolgozószobáját. Másnap már báró Beck volt a miniszterelnök s negyednapra az új kormány már bejelentette programjában az általános választójogot. Azután más volt a helyzet Bécsben, más volt Budapesten. Nem arra célozunk, hogy Bécsben a király szemtanuja volt az eseményeknek, tehát még odaát a király is a tömeg pressziója alatt állott. Nálunk a király hiába lett volna szemtanuja az eseményeknek, mert nálunk a legjobb akarattal sem tehetett volna semmit a forradalom lecsendesítésére. Hisz nálunk az általános választójogot felvette már programjába a Lukács-kormány, nálunk tehát nem is lehetett volna az egyik miniszterelnököt meneszteni, hogy a másikkal beigértesse a korona az általános választójogot. Ezt az ígéretet megadta a korona is, meg Lukács László is. Hogy a szociáldemokrata párt nem éri be azzal, amit Lukács ígér, ez inkább a szociáldemokraták programjának, mint komoly meggyőződésüknek a következménye. De végre is a szociáldemokraták programjának nem egy olyan

pontja van, melyről ők maguk tudják a legjobban, hogy nem valósítható meg máról holnapra. Miért oly türelmetlenek hát éppen csak akkor, amikor a választójog reformjáról van szó? Ezzel a reformmal nem értek el sokat se az osztrák, se a német szociálista pártok. Valószínű, hogy a magyarországiak se jutnának vele messzebbre. Ezzel korántsem akarjuk azt állítani, hogy a választójogért való harcot fel kell adni. Nem. Csak a harc módján kell változtatni. Mert az embervér nagyon drága valami s embervér árán mandátumot szerezni ugyanolyan elbirálás alá esik, mint a mandátumot pénzért vásárolni.

*

Az obstruktorok segítő csapatokat kértek kívülről s az obstruktorok megkapták azt, amit kértek. Az utca megmozdult, vér folyt, de az obstruktorok megijedtek a segítségtől. Csöndesen ültek a padokban s az arcukról leolvasták az olvasni tudók, hogy a segítség kellemetlen s legjobban szeretnének minden közösséget megtagadni azoktól, akik felforgatják az utcát. Ugyillett volna, hogy ők is kiálljanak az utcára, de kapóra jött a kifogás, hogy nekik a parlamentben kell a hazát védelmezni. Ugy örültek, hogy végre jött az erőszak és letörte őket. Letörte és most már boldogan pihenhetnek. Micsoda toladokás tehát az, amely segítséget erőszakol rájuk s ezzel abba a kényelmetlen helyzetbe hozza őket, hogy a harcot újból felvegyék. Hiába, a szociálisták még naivak. Nem ösmerik az urakat s talán ez a legnyomósabb argumentum amellett, hogy még nem valók az urak közé.

Szemafőr.

Egy év után.

Hiában minden, semmi sem vigasztal,
Az idő mul, de gyógyulást nem ad.
Síró szemekkel busan jó a hajnal,
Csüggedten elomol az alkonyat.

Sohsem voltak ily feketék a felhők;
Gyász fedi mélyen a természetet
S nem bírom látni a szomorú erdőt,
Az erdőt, melyet Ő úgy szeretett.

Nem bírom látni azt a régi völgyet,
Sirnak, zokognak ott a levelek,
S a vadvirágok szirmán égő-könnyek,
De soha többé harmat nem remeg.

Ne mondjátok, hogy a jövőbe nézzek,
Ne, hogy a tavasz újra még virít,
A fecskék jönnek... Hol a régi fészek!
A fecskék jönnek és Ő nincsen itt!

Szalay Fruzina.

A hűtelen sziv-hölgyek.

Irtá: KRÚDY GYULA.

A kismadarak kertünkbe visszaköltöztek, a színes üveggömbök ragyogni kezdtek a fehér karókon a folyó felé és nagyatyám — akiről már egyszer írtam — szürke katonanadrágját a nap felé fordította, szemlét tartott az esetleges foltokon és cipője sarkában elhelyezte az aczélgombot, a mely ragyogásra volt hivatva. Így köszöntött be nálunk a tavasz.

Nagyatyám életvidám, röpködő kedélyű fiatal ember volt, de a bajuszát nem festette, csupán gondosan megnyírta. A haját — volt bőven — néha sütővassal érintette és a kabátja belső zsebében, a szíve felett kis medáliont hordott, amelyből sosem hiányzott a női arckép. Vékony sétatálcája volt és tündöklő fogsora. Néhány ibolyaszál volt a gomblyukában és táncolni jobban tudott, mint bárki a városban. »Pál ur« — ez volt a neve, így hívták az unokái és így szólították a hölgyek, akiket kíséretetni szokott a városkában. A hervadt tanítónő, Albai Izabella, a postáskisasszony és Florentina kisasszony, a trafikosnő, rendes benlakók voltak az antik medálionban. A tanítónő pipacsvirágos nagykalapját és csipke napernyőjét (amely dolgok tízéves tanításba kerültek) senki úgy nem tudta magasztalni, mint nagyatyám (alias »Pál ur«), aki délben az iskola előtt csupán véletlenségből állott meg, hogy végre szemügyre vegye a könyvkereskedő kirakatában látható irkákat és tintás-üvegeket.

Albai Izabella (mindig teljes nevét írta a postai vevényekre) viszont háromnegyed két órakor aranyzinóros hivatalnokai zubbonykában a posta felé tartott. A zubbonyka derékban karsu volt és a barna leányfőn igen jól festett a tisztai sapka. Nagyatyám a véletlennek barátja volt világéletében; nagyon természetes, hogy ilyenkor a legnagyobb véletlenséggel felbukkant valamelyik utcásarkon, habár odahaza néha nem várta be az ebéd végét, hogy kedves véletlenjének áldozhasson.

Mit lehet beszélni egy postás-zubbonyról és mit egy tisztisapkáról! Én nem tudom, de nagyatyám tudta és nekem soha el nem árulta titkát, mert hiszen nem szándékozott meghalni.

Florentina kisasszony kövérkés volt és kékszemű, fehér karja könyökig meztelen, nyakán a fekete ruhácska jó mélyen kivágva és köténykéje pirossal volt beszegve. A barna szivarosdobozok mint megannyi juhászkutyák hűségesen heverésztek körülötte, a francia katoná vigan füstölögve lépkedett a kietlen Zaharában a reklámtáblán és senki annyi gyufát nem vásárolt a városban, mint nagyatyám. Minduntalan szüksége volt egy doboz gyújtóra és Florentine mindig kellő érdeklődéssel emelte fel a fejét a kölcsönkönyvtári regényből.

Igy élt nagyatyám és a gimnáziumi ifjuság irigykedve nézte szürke nadrágját, fényes cipőjét a kis gombot és zöld nyakkendőjét, a melybe néha kis rózsát tűzött és a virágból parfüm fröccsent a hölgyek ruhájára. »Nagy kópé!« mondták a dámák és sohasem láttam, hogy valamelyik megharagudott volna. A vékony sétatálcája vigan lengett a fehér kezelő alatt és a keménykalap az ürben lebegett a posta és iskola előtt.

Egyszer pedig aztán ez történt.

Nagyatyám éppen a posta felé ment véletlenségből, midőn a város másik végéről egy szürke nadrágos, keménykalapos, katonás tartású, nyírott bajuszu, vadgalamszínű hajzatu és piros arcú férfi lépkedett vele szemben. A lovaglővessző nem hiányzott a kézből a város másik részében sem és a fényes cipő egyenletesen nyikorgott a szürke-kövezeten.

— Gravinczy ezredes! Milyen fatális véletlen!
— nyilatkozott nagyatyám talán először életében őszintén.

Az ezredes megrázta nagyatyám kezét.

— Hozzad igyekeztem! — mondta olyan harapósan, mintha elintézetlen ügye volna nagyatyámmal.

— Hm, — mormogta nagyatyám, mialatt tekintete szórakozottan kalandozott a postaépület körül — hát hogy kerülsz ide, ezredes?

— Megtelepedtem a városban — felelt Gravinczy a legnagyobb nyomatékossággal, mintha a földkerekség legfontosabb tényét állapítaná meg.

Ebben a perczen feltűnt véletlenül Albai Izabella aranyzinóros zubbonykája és nagyatyám gyorsan elébe sietett. A postaépület kapujáig meg sem állott vele és olyan titokzatosan, halkán, suttogva beszélt hozzá, mintha legalább is megszökni készülnének a városkából.

Gravinczy mereven állott meg helyén, aztán nagyapámhoz lépkedett, miután a drágaság eltűnt a postaépületben. Az ezredes komolyan nagyatyám vállára tette a kezét.

— Pál barátom, miért nem mutattál be a dämának?

Nagyatyám megrökönyödve nézett az ezredesre.

— Nem értelek — mormogta.

Gravinczy úgy hangsúlyozott, mintha napiparancsot olvasna:

— Pedig nagyon érthető a dolog. Ott hagytam az unalmas falut, mert elhatároztam, hogy társadalmi életet fogok élni. Mindenkit ismerni akarok a városban.

Nagyatyám csendesen, láthatólag minden ok nélkül káromkodni kezdett, pedig ez csak olyankor volt szokása, midőn borotválkozás közben megsebezte arcát.

Az ezredes türelmesen végighallgatta a szentekhez és szentnőkhöz intézett felszólalást.

— A tábori életben magam is eleget káromkodtam, — mondta igen komolyan — de mióta társadalmi lény lettem, lemondtam erről a csuf szokásról. Majd leszoktatlak Pál barátom a káromkodásról. Mert hölgyekkel óhajtok érintkezni a városban és nem szeretném, ha majd szégyenbe hoznál e rut szenvedéllyel.

Nagyatyám ezután elbucsuzott az ezredestől és hazáig menve, olyan rettenetes káromkodást vitt véghez, hogy az előfák is kitértek előle. Otthon, szobájába zárkózva legelőször a vizes palackot vágta a földhöz, aztán ágyba feküdt és hidegvizes borogatást tett a térdére. Elhatározta, hogy addig nem mutatkozik a városban, amíg az ezredes társadalmi lény óhajt lenni.

Délután Florentina hiába emelte fel a regényből bodros fejét, nagyatyámnak egyetlen egyszer sem volt szüksége gyufára, de alkonyattal megmozdult helyén a francia baka, amint az ajtó felnyílt és rajta egy vadgalamszinű ur lépkedett be, aki csupán komolyságával különböztette meg magát nagyatyámtól.

— Nagyszerű! — kiáltotta el magát Florentina.

— Egy pakli gyújtófát kérek, szép kisasszony — mondta finomkodva az ezredes.

— Nagyszerű! — ismételte Flóra, a trafik tündére és olyan barátságosan mérte végig az ezredest, hogy Gravinczy már ezen napon is kétszer lépett be a kis boltba gyufáért, mialatt a francia katona roppant nyugtalankodott helyén.

Ki tudná, ki tudhatná, hogyan nőnek meg a növények néha egyetlen éjszaka? A harmat és az éji szél, a vándorló hold és a repkedő bogarak nem értenek a tollforgatáshoz. S így titokban maradt az is, hogy miféle körülmények előzték meg azon időpontot, midőn délelőtt az ezredes a szomszéd kalapos inaskájával pohár sörét és pereczét a »Vörös tehén«-ből a Florentina trafikos boltjába

hozatta és az áruasztal mellett széles nádszékben helyet foglalt.

Nagyatyámnak midőn hirül vitték e dolgot, a javasasszonyhoz futtatta szolgáját.

De másnap éktelen káromkodások közepette talpraállott és a sütővas, beretva és hajkefe már régen nem végezte olyan körültekintéssel teendőjét, mint e napon. (Pedig addig sem lustálkodtak soha nagyatyám szerzőségei.)

Albai Izabella véletlenül már a harmadik utcában találkozott nagyatyámmal és a zubbonyka irult-pirult a kedveskedő szavak árjában, a postakürt tágranyított szemmel hallgatott a gallérváráról, pedig már jóideje ismerte nagyatyámat.

— Barátja, az ezredes, — mondta lesütött szemmel Albai Izabella — tegnap a postán levele után tudakozódott.

— A gazember! — mondta Vojtek Pál arrajáró komondór-kutyájának nagyatyám.

— Furcsa ember — vélekedett az aranyos postakürt. — Olyan nagy szeme van, mint egy gyermeknek.

— Beszélt tán már vele? — kérdezte nagyatyám, és a szentséges mennyország közelében jártak már az indulatai.

— Hogyan beszélhettem volna vele? — kérdezte csodálkozva Albai Izabella. — Hiszen még nincs hivatalosan bemutatva nekem az ezredes ur?

— Nem is lesz — dörmögte nagyatyám.

De Izabella ezt nem hallhatta, mert így folytatta:

— Pál urat tiszteltem meg azzal, hogyha a véletlen is úgy akarja, barátját nekem bemutatthassa. Mert a társadalmi formákat uriembernek be kell tartani.

Mielőtt nagyatyám válaszolhatott volna, a »véletlen«, amelylyel egész életében szinte már atyafiságot tartott, e perczen Gravinczy ezredes vadgalamszürke fejét tüntette fel a láthatáron.

Az ezredes olyan elszántan áldogált a postaépület előtt, mint akár nagyatyám még csak napokkal előbb.

— A gazember! — kiáltotta be nagyatyám a levél-szekrénybe, amely utjába került. Aztán Gravinczyre mutatott:

— Ezredes barátom és Albai kisasszony!

A postáskisasszony szeretetreméltóan meghajtotta barna fejecskéjét.

— Albai Izabella vagyok! — mondta tisztán hangsúlyozva.

Az ezredes katonásan összecsapta bokáját és egyelőre csak annyit mondott:

— Hő, hő!

De nagyatyám már jól érezte, hogy ebben benne foglaltatott az ezredes minden mondanivalója.

Senki sem csodálkozott a városkában, hogy ezután »Pál ur« csupán az iskolaszereket szemlélte az iskola mellett, a könyvkereskedő kirakatában. A pipacsvirág és csipkés napernyő, a hervatag és buskomoly tanító-kisasszony jelvényei sokáig hűségesek maradtak a medálionhoz, a mely alatt egy bánatszív dobogott. A vékony sétatálcza meghajolt, a szürke nadrág térdben olyanforma lett, mint a hivatalnokok ruhadarabja szokott lenni és a zöld nyakkendőből sohasem fröccsent többé illatos sugár a nők arcába.

Nagyatyám öregurasan, megkopottan baktatott a buskomoly tanító-kisasszony oldalán és félszemmel olyanformán pillantott a pipacsokra és a csipkés ernyőre, mintha máris bucsuzkodna tőlük.

Vajjon mikor támad kedve az ezredesnek kinyújtani kezét a pipacsok után?

Toll és tör.

— máj. 24. —

EDDIG: AZ EGYETEMI IFJUSÁG volt a piros véresejtje minden forradalmi mozgalomnak; eddig: az egyetemi ifjuság állt rendületlenül a masinánál, amelynek lendítőkerekei a közszabadságokat előrevitték, — Pesten ugy, mint Konstantinápolyban, Párisban ugy, mint Pekingben. És tegnap elzugott itt egy forradalom, folyt a vér a Szabadságtértől az Angyalföldig és láttuk felvonulni a csapatokat és kialakulni a hadállásokat, és véletlenül sem láttuk sehohol az egyetemi polgárságot. Nem, a világért nem akar »ez holmi megrovási kaland« lenni, Petőfit se jut eszébe senkinek idézni, hogy »lesz-e gyümölcs a fán, amelynek nincs virága«, csak csodálkozunk, ámulunk az időkhöz megváltoztán. Az új időn, amelyben a jobbágyszabadság rábízta a jobbágyokra, amelyben a jobbágyok egyedül harcolnak meg a maguk harcát; egyedül, magukra maradtan, cserbenhagyottan. Az új időn, amelyben az egyetemi polgárság külön bolygóként kering a világűrben, kihűlt bolygóként, halott célokkal, halott bálványokkal, halott ideálokkal.

A KÖLTŐ ÉS A FORRADALOM. A História árnyéka imbolygott tegnap Budapest utcáin. »Uj márczius tizenöt...« röpült a szó szájról-szájra s az emberek, akiket a vér, a május, a fuldokló, ideges utca magával kapott, lángolóan ismételték: uj márczius tizenöt. Hát nem kérem, egyrészt a márczius tizenöt hozzá se mérhető a május 23-hoz, se a méreteiben, se a nagyszerűségében, se az egész struktúrájában. Másrészt a márczius tizenöt esszenciáléja, lelke, megőrzője és emberben szimbolizálója a költő volt: Petőfi Sándor. Az egész márcziusi idológia ő hozzá tapadt, s amikor márczius 15-ét ünnepeljük: őt ünnepeljük még ma is. Hol volt tegnap a költő, az új forradalom költője? Mert — úgy mondják — van, úgy mondják, hogy ő a sánczokon kívül rekedt ötödik rend költője, az új jobbágyszabadság viharadara? A vihart immár láttuk, de a madarat nem. Hát hol volt? Nem ő maga, az ugynevezett testi műveltség, de a lelke, a poézise, beszéltek róla, idézték-e, töröltek-e vele. Disztingváljunk. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a mai forradalmat nem rim-sarkantyuk hajítják s e ponton egy szakszervezeti tiltakozás impériumának is nagyobb, mint egy glóriának mondott költő. Mi tudjuk, — talán ő is tudta — de a tömegek nem tudták. Most a tömegek is tudják. A tömegek is tudják, hogy nem nekik van a költőre szükségük, hanem a költőnek örájok.

ÉS ÉRDEKES VOLT LÁTNÍ, hogy törpül, hogy esik, hogy züllik humorossá óráról-órára, perczről-perczre a magyar antizsurnalizmus. Hogy akik anathémákat szórtak a sajtó felé, akik a huszonnégy hieroglifában látták a rendbontó tendenciákat faltörő kosát és az ujságíróban a városi piszok, bűn, romlás és társadalmonkivüliség perszonalifikáltságát, hogy döngették a trafikokat, hogy toporzékolnak, amiért nem kaphattak ujságot a kávéjuk mellé. Az ujság ugyanolyan, mint az egészség: akkor érezzük, hogy van, amikor — nincs. Még előkelő államférfiaktól is hallottam, hogy az ujság csak hazudik, csak magamagának él, a delejtűje nem az ideálok felé fordul, hanem a kassza felé és egy ideális államot, egy ideális társadalmat egészen jól el lehet képzelni az ujság institucziója nélkül. Hát most egy napra megvalósult ez a vízió, — itt volt egy főváros társadalma ujság nélkül. És? És huszáratokkal kellett a — legosztályközből — publikumot széjjelverni azok mellől a kiadóhivatalok és

olvasótermek mellől, ahol a nap eredményeit publikálják. Azt szokták mondani: minden városnak olyan sajtója van, amilyent megérdemel. A tegnapi tanulságok alapján talán azt lehetne mondani: minden városnak olyan sajtója — nincs, amelyet megérdemel.

TULAJDONKÉPP MÉG MA SEM ÉRTJÜK, mi volt a vitézség a Kovács Gyula immáron hírhedt gesztusában. Azt legalább is valószínűnek tarthatta, hogy a munkapárt szemében nem Tisza István, hanem ő lesz a diván, amit ki kell hajítani. Arra a vélelemre se építhetett sok joggal, hogy Tisza István ki fogná jelenteni, »hogy — így már egészen más, de ha tudtam volna, hogy Kovács Gyula ur nem helyesel engem, el se vállaltam volna a jelöltséget«. Még itt volna: a raptus, a szenvedély forgószele, amely nagyobb tölgyeket is kitépett már a helyükből. De az más, azok tölgyek voltak és nem urnák; egy urna kitépéséhez teljesen elég egy kis ambíció-szél, másrészt azonban igaz, hogy a Kovács Gyula ledöntéséhez se kellett volna akkora izomvihart mozgósítani. Mert a mártírok mindig úgy gyártódnak, hogy az embereknek módot adnak, hogy ahelyett hogy a maguk áldozatai legyenek, a másokéi lehessenek.

Krónika II.

1912 május 23.

»Május huszonharmadikán« stb. stb. — mondaná a történelem, az a fenkölt és unalmas márvány-hölgy, akit régi szoborművekről ismerünk és kezében skrupulózusan bus közönynyel egy kőablakot tart. — Nekünk azonban nincs kőablak és márvány-plajbászunk. Mi elrongyolódó papírra írunk, ideges kézzel, tánczó tollal és látuk a véres utcát, a mi dobhártyánk még mindig cseng azoktól a revolverlövésektől, a melyek a mellékutczákon megreszkettették a sötét levegőt. Eleven anyagai voltak a forradalomnak. Vajjon ez-e a forradalom?

Az első pillanatok erre felelnek. Csak lassan szokunk bele a forró szenzációkba. A forradalom, amelyet iskolakönyvekből, festményekről és színházi ripacs-jelenetekből ismerünk, a képzeletünkben valami ünnepi görögtüzes tableau, és amint a közvetlen közelünkben morájluk, nem tudjuk azonosítani azzal, amit hallottunk és olvastunk róla. Egyszerre azonban néhány kép — izgalmas és villámló mozaik — beleszárad az események sodrába. Délelőtt tizenegy órakor látok rohanni egy kétfogatut, szokatlan izgalommal. Egy szőke nő van a kocsiiban fehér ruhában. Arcát elhagyta a vér. Tétován, furcsa bizonytalansággal tekint jobbra-balra, finom fejét kapkodja, mint hogyha golyók süviténének körötte és ibolyaszemét sötétre festi az izgalom. Mellette egy férfi, gummi-köpenyben. Bármennyire mai és budapesti ez a kép, eszembe jut egy XVIII. századbeli rézkarc. Fehér parókás arisztokraták ülnek egy delizánszon, rémülten vágatnak az országút porában, felpuffadt nyakkal zihálnak a lovak. Címe: *A menekülők*. Ezek tehát a mai nap menekülői. Egy pillanat múlva kocsi

akarak szállni. A kocsis röhögve tuszkol le, holott a vörös zászlócska »szabad«-ra van állítva, amikor pedig tiltakozom, olyan forradalmi szavakkal illet, amelyek egyébkor a budapesti kocsiszótárban sincsenek meg. Belekerültem a nap anarchiájába. Már hallani a revolúció muzsikáját. A villamosok üvegeit porrá zuzzák, pattognak a felgyújtott kocsik, huszárok ügetnek, rendőrautóbilok süvöltenek, dörögnek a kávéházak vasredőnyei. Rengeteg sebesültről beszélnek. Mindenütt folyik a csata. A bolgár kertész már vértanuhalált halt a demokráciáért. Ugy látszik, hatalmas a forradalom. Mert már nemcsak százezer munkás küzd, de velük küzd, az élükön egy halott is.

Egy órákor teljes a táncz. Ugy érezzük, hogy az egész városnak 40°-os láza van. Minden öt perczen halljuk a mentőautóbilok ijedelmes fütyét és akkor akkor is halljuk, mikor nem fütyül és a piros zászló akkor is előttünk leng, amikor az utca szürke. Mindenkinél a szive többet ver, mint reñdesen. A beszéd tempója gyorsabb. Halucinál, félrebeszél, képzelődik az egész város. Több oxigén van a levegőben. Maga a fakókék májusi ég, a tavasz átlátszó párázata egy oxigénese bura, amely elveszi rendes logikánkat és gyorsabb verésre serkenti ütereinket. Lázongóbbak az színek. A fekete szemek feketébbek, a kékek kékebbek, a hangok élesebbek, minden mozdulat végzetesen-ünnepi. Hogyha egy párisi ülne a kávéház terraszán, konstatálná, hogy a köruton nagyobb a forgalom, telibb és zajongóbb az élet, mint a boulevard des Italiens-en, vagy a boulevard des Capucins-en. Május, a szerelmesek, a forradalmárok, az örültek hónapja csodát művel. Kavarog, őrzöng, habzik mint egy virágos pokol. Nézzétek az emberek arczát. Rózsaszín, piros és sápadt, mint egy izléstelenül színezett moziképen. Csak a szívbajosok járhatnak ennyire tétovázva, ilyen bizonytalanul. A mi siheder városunk nem született bele a forradalomba. Mindenki ideges. A gyalogság gulába rakja fegyverét, a gyalogság megmozdul, a gyalogság feltüzi a szuronyát, a gyalogság tölt. Megindul egy mellékutca felé. Utána a kékdolmányos huszárok. De minden mozdulat, minden hang, minden fütyt halálos rémületbe ejt bennünket. Menekülő százai rohannak a kapualjakba. Budapest gyáva.

A város meg van bénítva. Senkise tudja, hová rohanunk. Azok az izomszalagok, amelyek végighálózák az utak testét, a villamos sinek, tétlenül állanak, és érzőidegeink, a lapok, amelyek máskor minden órában funkcionálnak, felmondták a szolgálatot. Az utcagyerek is »hiteles« hírforrás. Arról beszélnek, hogy ötszázan haltak meg. Nincs okunk el nem hinni. Délután kissé csillapodik az izgalom. Egy óráig különös csendéletet látunk. A publikum ebédel, szivarozik, ásit, tereferél az asztalok mellett. Szuronyos őrizettel pikkolózik a törzsvendég. »A történelem szinpadán« vagyunk. Lámpalázunk van, de azért a pinczértől világos, száraz médiát kérünk. Most már kocsira szállhatunk, hogy végignézzük a várost, amelyet kissé elkábitott a szenzáció és emészt. Üvegszilánkokon, téglákon, romokon gurul a kocsi. Félénk kíváncsiak leskelődnek. A vaj-

kereskedésben félig leeresztett vasredőny mellett tátott szájjal, elalélva alszik egy kövér asszony. A csend azonban ijesztő. Tudjuk, hogy ez a szegény-szegény beteg, amelyet a hivatalos politika felcserei és lódoctorai ólompírulákkal és tűz-zuhanynyal kezelnek, estére rosszabbul lesz, újra megjön a láza és delirizál.

Azt mondták, hogy estére nincs világítás. A lámpák azonban meggyulladnak és a forradalom is meggyújtja a kátrányos-hordóit, a petróleumos csöbreit, hogy lássa a célját s hozzá egy gyáracskát is felgyújt rakétának, amely a nyugati pályaudvar körül vérvörösrre festi az eget. Fáklyák lobognak az utcán. Sötét csibészek keringnek, akik hosszú, panaszos-fütytyel kísérik a koncertet. A nyomor hámorjából kerültek elő, ismeretlen vaczkokról, a külvárosok viskóiból, de hogyha egy hétig tartana az ostromállapot, előre kellene nekik köszönni. Szegény asszonyok, munkások feleségei vásárnapi ruhában, fájdalmas elegáncziával flangéroznak. Éjfél felé jár az idő. Az izgalom reakciója, a forradalom lethargiája ur mindenütt.

A Dunaparttra megyek és cigarettára gyujtok. Biztosan, nyugodtan feszülnek a házak, csak hogy éppen több villany ég, mint egyébkor, a korzó pedig elhagyott, katonák állnak készenlétben, egy tiszt dől a vaskorlátra, derekán a szolgálati sárgafekete bojt s bámulja a vizet, a hegyeket, az aszfaltot. Olyan a katonaság, mint egy flegmatikus oroszlan. Egy proletár anyá leül a villamos-sinekre, a gránit-koczkákra, a korzó máskor legforgalmasabb pontjára, határtalan göggel és biztonsággal. Kiveszi nyiszlett mellét és a csecsemője szájába dugja. Tudja, hogy nem jöhet villamos. A kis proletár dőzsöl a tejen. Fölötte holdas végtelen, mögötte egy izgalomtól ájult város. Az anya piros kontya messze világít a sötétben. Budapest, a farkas és gonosz mostoha hagyja, hadd üljön ott a legárvább leánya, hadd boruljon gránit a mellére és higgye, — legalább huszonnégy óráig — hogy a föld és az ég mindenkié. Ebben a pillanatban övé a város.

K. D.

UTCZAI KÉPEK.

(A gróf.)

Tíz óra, éjszaka, és a sűrű alléet ellepik a huszárok. Ott állanak a sötétben, a csillogó hadnagyok izgatottan járnak fel s alá. Őriznek egy nyaralót. A gróf villáját, a kire ma nagyon sokan haragudnak. Vigyázni kell. A lámpások igen bágyadtan égnek s a liget felől — nemde? — zavaros moraj hallatszik. Hűvös van. A nyaraló sötétben, kioltva áll a fasorban s a huszárok néha-néha ránéznek:

— Dinamit... talán még dinamitot is...

Aztán elcsitulnak. Itt-ott pipák szikráznak fel. Fél-tizen-egykor egy autóbil bőgi el magát a közelben, mindenki megmozdul s örült vágtatással egy fekete fogat jön az éjszakában. A katonák felfigyelnek:

— A gróf... hazajön...

Igen, ő az. A kocsi megáll a nyaraló előtt. Halálos csend. A fegyverek hirtelen megzörrennek. A fogatból kiugrik egy és aztán még egy ember, de végre ő... Fehér szalmakalapban van, a szemüvege daczosan és komoran csillan meg egy közeli lámpa fényében. Megáll. Végignézi a katonákat, a kik

mind őt őrzik. Mosolyog? Nem. Lehajtja a fejét és valamit mond a kocsisnak. Azután gyorsan bemegy a kapun. A vasajtó csikorog. Rendőrök ülnek be az üres kocsiába és az lóhalálában elrobog. A nyaralónak első emeletén egy ablak világos lesz, azután hirtelen elsötétül. A gróf lefeküdt. A huszárok némán és bizalmatlanul néznek a sötét nyaralóra. A liget felől még mindig zug valami. Egy jelszó harsan fel. Éjfél van. Jó éjszakát...

(A tábor.)

Egy nagy köruti kávéház előtt egyszerre trombitaszó hallatszik. Két nagykereskedő beszélget a járdán, erősen terézvárosi dialektusban, s egyszerre látják, hogy az utcán, két lépéssel előttük huszárok jelennek meg, azután gyalogosok. A fegyvereket gulákba rakják s a lovak felágaskodnak az aszfaltra. A két nagykereskedő összenéz. A katonák lehevernek a földre: a járdára és egy előkelő és parfümös hölgynek át kell lépni rajtuk, mert az arczába vigyorognak és nem akarnak felkelni. A két nagykereskedőt pedig a vállukon fogja valaki:

— Tessék oszolni!

Egy barna parasztfiú, izzadtan és feltüzött szuronynyal áll a hátuk mögött. Az egyik ur elszalad, de a másik ráfordul a bakára:

— Táborban vagyunk? Engem nem lehet innen eloszlatni!

A baka ránt egyet magán, aztán úgy löki fel a nagykereskedőt, hogy az a kávéház pálmái közé esik. És megy tovább. Egy éltes hölgy, akit Madách szívesen szerepeltetett volna az Ember tragédiája Danton-jelenetében, a bakára mosolyog és megcsípi az arcát. A polgárok ijedve nézik a forradalmi idillt. A nő ott áll többszörösen kifestett arczával a katona mellett, s az egész tábor kaczerkodik vele. A tábor, mely piszkosan, törökbálinti porral és piliscsabai izsadsággal ott fekszik a napban, az Andrássy-ut sarkán, az előkelő városrész makadámján — s nézik a nőt. S a lovak kipányvázva legelni próbálnak. Luczernát keresnek a földalatti villamos lejáróján.

(A villamos.)

A Podmaniczky-utcán árván és elhagyatva áll egy villamos. A pótkocsiját elszakították tőle s a rácscs ajtái szomorúan illegnek ide-oda. Egy suhancz arra megy. Megáll és nézi a kocsit. Valami járhat az eszében. Egyszerre lehajol és egy követ vesz fel az aszfaltról. Körülnéz jobbra és azután balra. Csend. Nincs rendőr, csak bémész és kétségbeesett polgárok. A suhancz bátrabb náluk. Felkapja a követ, meglóbálja és rádobja a kocsiára. És ezt kiáltja:

Éljen Jux.... Jukszt... Jusch...!

Elakad, mert szemmeláthatólag nem tudja kimondani a nevet. Egy sansculotte érkezik és megtanítja a helyes kiejtésre. A suhancz boldogan kap fel egy másik követ és minden erejéből odavágja a szegény kocsihoz. Az újból megsebesül s ezer üvegcseréppel vérzik. A suhancz már piros és úgy ordítja:

— Éljen Justh Gyula!

Most már ketten segítenek neki. A villamos tíz perc alatt elpusztul, egy név taktusára.

Sz. L.

Terzinák az elmulásról.

— Hugo von Hoffmansthal. —

A lehelletét még orczámon érzem:
Óh hogy lehet, hogy ez a pár csodás nap
Eltűnt örökre s elveszett egészen?

Ez oly titok, mit senki meg nem ért
És tul-keserves kis panaszkodásnak:
Hogy ami jött, a semmiségbe tért

És én, az Énem, s minden idegem,
Mely kis gyerekből nőtt e testbe, mért
Oly ismeretlen, s mért oly idegen.

Meg aztán: hogy már sok száz éve élek,
S az őseim, kik halva, hidegen
Félfárnak itt, mint en-hajam enyéme,

Mint en-koponyám s en-hajam enyéme.

Franyó Zoltán.

Krónika III.

Schwarz Johanna.

— máj. 24.

A gyémántos Johanna hagyatékában, így mondják, szakajtónyi érdekes levelet találtak, amelyeket részint egy fiatal egyetemi magántanár, részint egy nő ügyvéd — derék férj és családapa — irtak az immáron hideg hulláshoz. Szegény Johanna csuf volt, mint a pokol, hervadt és piszkos; a társadalomhoz — vagyis annak egyetemi tanári, ügyvédi színvonalához — csak a perverzítés csatolta hozzá. A fajtalanság volt a jó nemtője; megvigasztalója; szociális szárnya. Amire az emberiség soha nem lett volna képes, hogy kiemelje a mocsárból és az egyenlőség sorompói közé hozza, azt megcselekedte a mételey: kiegyenlítette a távolságokat, betöltötte az üroket; talán gunyos arczczal, de vaskézzel. Tényezőt csinált a gyémántos Johannából, összefűzte szerepet játszó, állítólag kiváló munkásságu és tiszta jellemű férfiakkal, életükkel, lelki viszontagságaikkal. A természet tehát egy farce-szal kijavította azt, amit az emberek, jótékony egyletek, szociológus hölgyek hiába próbáltak ülésekben, hirlapi cikkekben, mozgalmakban, és a perditá egyszerre megnő, megerősödik, talán félelmetessé is lesz szemünkben.

Az ügyvéd és a professzor bizonyára nem az egyetlenek, akik titokban, félve, talán összeszorított fogakkal és mégis tehetetlenül keverednek össze bukott nőkkel. Van orvos, író, kalmár és tengerész, bankár és báró bőven, akikről a kör vagy a kávéház bizalmas szögletében jól tudják, hogy rabjai valami szexuális tévedésnek, amely érthetlenebbül, mint a bogáncs a nadrágszárba, akaszkodik a lelki pantallójukhoz. Szép fiatal asszonyok, kiváló családanyák férjei lopózkodnak a homályban és termelnek adatokat Krafft-Ebing vagy Bloch tanár számára. Magam is akárhány gentlemanról tudom, hogy ugynevezett nemi élete sántikál, sőt egészen béna. Ezredmagammal annyira megszoktam a dolgot, hogy inkább csak azon csodálkozom, hogy valamennyien kitűnő szakemberek, szorgalmas hivatalnokok, jeles államférfiak. Szinte természetes, hogy mindnyájan kezét szoritunk velők s a förtelmességük fölött sietve napirendre térünk. Titokban talán azt érezzük, hogy itt a természet magyarázattal maradt adósunk, s miután feleletet a tulajdon eszünktől sem tudunk kapni, a leg-

okosabb, amit tehetünk az, hogy fátylat dobunk az ügyre.

Mikor aztán a Schwarz Johannához hasonló esetek bukkannak elénk, egy perczre mégis illik megállnunk és gondolkoznunk. Nincs itt valami baj? Szabad-e a tárgy fölött elsiklanunk? Hihetjük-e, hogy a lélek az egyik oldalán csupa rongy, a másik felén értékes drágakő? Nem illenek bele ez esetek a kriminológiába vagy pathológiába? És, egy lépéssel továbbmenve: a szerelem, a lelki vonzódás csakugyan az a kapitális erőforrás-e, amelynek évezredek óta képzeljük? Benső, szellemi funkcióink netovábbja lenne, hogy egy nő előtt meghajlunk, megvakulunk s ezzel együtt egy, rajtunk kívül álló hatalom rabszolgáivá leszünk? És, még tovább menve, nem szörnyűség-e, hogy ennek a rejtelmes viszonylatnak születésekor bárki rabjául eshet és tanulás, művelődés, akarás, orvosi tudomány, büntető-törvénykönyv mind védtelenek e lapszusszal szemben, amely ezer és ezer kópiában bolyong körülünk? És, befejezésül, jogunk van-e az égbe emelni Tristant és a poklok fenekére sülyeszténi Sade marquist, mikor mind a ketten ugyancsak az emberi sorsnak és véletlennek a termékei?

Sajnos, az egyetlen válasz e kérdésekre az, hogy feltűnés nélkül napirendre kell fölöttük térni. A természet — a Rousseau, a Linné, a Darwin szépen idomított állata — hátsó ajtót tartott fönny magának, amelyen, ha nagyon szorongatják, bármikor a rengetegbe szökhet. És nincs az a lóerő, az a szellemi akkumulátor, amely ezt a kis rést el tudná tömni. Hiába adjuk ki napnap után a szerelmet diszkiadásokban, hiába faragtuk ki belőle az erkölcsi élet tengelyét, egy kellemetlen pillanatban elénk tolu Schwarzs Johanna eltorzult maszkja, és széjjellöki szivárványos gondolatainkat. A pizsok, a fürtelem belekapaszkodik szőnyeges házunkba, vacuumos lelki világunkba, tiszta gyermekeink, szütleányaink közé és azt mondja: »Nekem is jogom van rátok«. És az emberi lét legostobább, legfőlösegebb, legközvetlenebb társa, a véletlen melléje szegődik és vasbunkóval erősíti meg szavait.

Sporadikus jelenség-e a perverzitás? Bizonyára nem. Tudjuk, egyrészt magunk, mindennapi tapasztalatból, hány ezer alázatos szolgálja van és tudjuk azt is, hogy ha kisebbség lenne, a morális többség régen és irgalom nélkül eltiporta volna. Eppen az a tény, hogy a társadalom és a büntető-törvénykönyv, sőt az orvosi tudomány is 50% erejéig kiegyezett vele, mutatja, hogy egyenrangú ellenfelek álltak egymással szemben. A férfi és a nő közti fajtalanság salvus conductust kapott s ezzel — negative — szociális védelmet. Res judicata, mondják a jogászok föllelegezve; az élet azonban, amely nem paragrafusokon táplálkozik, szemlesütve áll és tehetetlenül kapkod válasz után.

Szegény, mit is tehetne egyebet, hiszen legbecesebb javai forognak kockán. Hit, erkölcs, emberi méltóság, önérték, fölvilágosodottság egyszerre apró törpék lesznek s az esztétika, ez az évezredek óta féltő gonddal szőtt és elsovadt személyekkel táplált gobelin mosogató-

rongygyá szakad. Ha előszedjük, amit Pál apostoltól Kantig, Platótól a mai napig evolúzióról irtak és melléje akasztjuk a boulevard-újságok riportjait a gyémántos Johannáról: a szellemi kötömegek meginognak, sőt az emberi következtetések máris porban hevernek előttünk. Az asszirok fajtalansága, Pompéji paráznaságai azon sziklaszilárdan állják meg helyüket, mint egykor s mig népek, vallások, világfelfogások, társadalmi rendek, földrészek elbuktak, vagy ha úgy tetszik, perczekre az égbolt tetőpontjáig emelkedtek, a szfinx még mindig nyugodtan néz Oedipus királyra. Ő a fürtelem, az örökkévaló, mert: változatlan, mint a fák alakja és a felhők színe.

Mint látnivaló, a Schwarz Johanna esete éppen nem a legkedvesebb társalgási tárgy. Segítség alig van más, mint a hazugság s az utóbbi bizonyos meglepéssel vehető tudomásul, hogy: nem is oly főlöleges portéka az emberiség háztartásában, mint sokan hiszik. Hazudozás nélkül a dohány-utcai gyilkosság belekiváncokzna a társadalmi élet középpontjába, rácsapna vasöklével az asztalra, és fontosabb kérdés lenne, mint hogy Justh Gyulának mi a véleménye Beöthy Pál házszabálykezeléséről, vagy hogy Bárczy István mit tart az állatkert jövőjéről és missziójáról. Miután azonban módunkban áll olcsó föllentéssel az ügy fölött elsiklani, készséggel választjuk az utóbbi utat és Schwarzs Johannából csak a bűnügyi részt zsigerezve ki, a hullát elteszszük az élet apró hipokriziseinek raktárába. Ha pedig mindenáron tanulságot akarunk levonni az ügyből, csöndesen mellünkre teszszük a kezünket és halkán — nehogy Jászi Oszkár meghallja — azt mondjuk: »Kicsik vagyunk, uram, mindig kicsinyek is voltunk és örökké azok maradunk.«

Syrian.

Nagy Sándor Babylonban.

(Regény.)

Irtá: JAKOB WASSERMANN.

(4)

Arrhidaios a karjára fektette fejét. Kedélye nyugtalan volt, egyik rejtély a másikra halmozódott benne. Megirigyelte az éjszakát nyugalmáért, a nappalt ragyogásáért, a vidám embereket nevetésükért, a köveket élettelenységükért. Hirtelen felugrott és rákiáltott a lydiaira: »Mondjál valami kellemeset, gyorsan, gyorsan, mindegy akármit, amit a lelked épp sugall.«

A lydiai alattomos ünnepélyességet öltött és szemtelenül ezt válaszolta: »Nagy Sándor majd megtanítja félni Arrhidaios.«

Arrhidaios komoran a földre bámult. Azután megvetően mosolygott, mert a feleletben megérezte a hazugság lehelletét, hátat fordított a lydiainak és az oltár felé indult. A két rabszolgának intett, hogy távozzanak, megkérdezte az asszonytól, hogy kicsoda, mikor és kik rombolták le a templomot. Arczának minden vonása káldeai származását bizonyította: a lapos, alacsony homlok, a vastag, vérpiros ajkak és a szenvedélyes, fekete szemek. A szemöldöke közepén összeért, ami nagy belső energiák jele volt. Tekintete félénken bu-

kant elő a nehéz szempillák alól, azután ismét elbujt alattuk, mint egy titokzatos lény, amely felbukkan a tenger habjaiból, bűvös örömmel szemléli a külső világot és nyugalmat keresve, ismét elmerül.

Megborzongva a hideg éjszakai szélben, barna gyapjú-köntösét összebb huzta a vállain és készségesen adott felvilágosítást.

Liblitunak hívták és a babyloni Jauzinnek volt

előkerült és Anabita képe előtt imádkozott, agyon-ütötték, kirabolták és lerombolták a templomot és a papnők legnagyobb részét elvitték magukkal. Csak ő tudott megmenekülni, mert amikor a ligetet átkutatták és a szent kigyók között megtalálták őt, szörnyen megrémültek; azt hitték, hogy maga az istennő bukkant ki a föld alól. Ezzel befejezte fukar, szűkszavu jelentését, amelyben semmi se volt, ami

HEMPEL FRIDA.

a leánya. A hatalmas Anabita ölébe menekült, hogy csuf kiütéseitől meggyógyuljon és az istennő, aki az emberi erek vérét vegyíti és a hét tulvilági víz fölött uralkodik, kigyógyította betegségéből. Néhány nap előtt fegyveres csapatok jöttek Észak felől; Meno nevű vezérük, Nagy Sándor parancsából négy esztendeig ostromolta Cambala városát, azonban eredménytelenül, mert a lakosok végül is legyőzték és megfutamtották. Nagy Sándortól való félelmében a hegyek közé menekült Meno, a katonái ezalatt fellázkodtak és amidőn

részvétet ébresztett volna iránta. Ezüstös, fátyolos hangja a járására emlékeztetett, épp oly határozatlan és ingadozó volt. A csapat menetcélja iránt érdeklődött és engedélyt kért, hogy őket egész a főszereg táboráig követhesse. Ott majd panaszt emel. Amit mondott, értelmes volt és határozott és Arrhidäosben tiszteletet ébresztett iránta; amilyen alacsony gondolkodásu volt, elhatározta, hogy védelmébe veszi a magányos aszszonyt.

Hűvös és illatos volt a reggel. A gigászi szikla-

falak csipkés fésűi, úgy látszott, mintha szétfűrésznélék az égboltozatot. A köves mederben hanykolódó patak zugva rohant kristályos habjaival a mélybe. Egy ősrégi hid hajlott át a patak fölött és az ösvény olyan meredek lett, hogy az emberek és állatok csak nagy megérőltetéssel, lihegve haladhattak előre. A sziklák, egész a csucsig tele voltak régi sirüregekkel, miáltal óriási darázfészkeknek látszottak a hegyek. Az út keskenyebb lett; a hosszú sorban haladó lovak és öszvérek alig találtak elegendő helyet a patáiknak. Halálos csönd és végtelen magány!

A zsoldosok mit se törődtek a vidék szépségével. Valami nyugtalanság vett rajtuk erőt és mindégik érezte ezt önmagában, anélkül hogy a többiek arcán észrevette volna. A babyloni asszony, aki Arrhidaios mögött nyargalt egy öszvéren; volt nyugtalan pillantásai központja és kíváncsi kutatásuk tárgya. Hiszen eddig is volt már elég asszonyuk; Milettől Sardesig elég bőven élvezhették a szerelem gyönyörűségeit, de ezúttal úgy érezték, mintha valami varázs megmérgezte volna az érzékeiket. Olyan volt, mintha a kéjek lánglehellete, amely az asszonyból feléjük áradt, megakadályozta volna, hogy úgy gondolkozzanak és úgy beszéljenek, mint rendszeren. Ugy látszott, mintha Liblitu e vád embereket foglyaiként vonszolná maga után. Olyankor, amidőn öszvérét megállította és sokatigérő, de még álmos tekintetét rájuk vetette, valamennyien megremegtek és olyan hangok törtek ki ajkaik közül, mint ama vadállatokból, amelyek párzás idején a nőstényük nyomát keresik. Liblitu ajkán állandóan valami bizonytalan, szomjas és kifejezéstelen mosoly vibrált, a dereka pedig meghajolt a napsugarak hőségétől.

Amikor széles, mohával benőtt sziklaterraszokon át megkezdődött a leereszkedés, a völgy egyre szélesebbre tágult és késő délután a hegység, mint varázslat folytán, hirtelen elmaradt és Mezopotámia végtelen síksága terült el szemük előtt. Még a legfáradtabbak is még egyszer visszapillantottak Asszíria jégbe és hóba fagyasztott hegységei felé, azután dél felé irányították tekintetüket.

A róna egyenletesen hullámozott, barnászörösen csillogott és a levegő finom tejszínű párakkal remegett fölötte. Szélesen és nyugodtan, mint egy megelevenült ezüstös út, folyt a hatalmas Tigris vize és messze, kint újra eltűnt a halaványkék horizont alatt. Fát, bokrot, házat sehohsem lehetett látni, emberi életnek nyoma sem volt. A távolban gazellák kergetőztek, alakjuk mint fekete árnyékolt rajzolódott belé a világos égbe. A víz mellett vad szamarak legeltek és odafent a felhőtlen kék levegőben egy ölyv keringett.

Arrhidaios mozdulatlanul, valami névtelen hálálal és áhitattal eltelve bámult a messzeségbe. Az ősi mondák tája volt, amely előtte elterült, a káldeai bölcsesség titokzatos birodalma, az Assiur- királyok országa, a harczos nemzetek ősi bölcséje. És ott volt Babylon is, a szemektől messzire, de a sejtelmekhez nagyon is közel, a mesebeli város, Kelet köldöke.

Az utolsó sziklatömb lábánál tábort ütött a sereg. Ekkor úgy látszott, hogy a zsoldos csöcselék mohó vágyakozása örületté fokozódik. Mintha valami szörnyű betegség mérgezte volna meg őket. A katonák legnagyobb része hozzá se fogott a sátrak felállításához, nem ettek, nem ittak, nem beszéltek. De cselekedni még se mertek; egyik a másikra volt féltékeny, és mindegyikük féltékeny volt szomszáguk közös asszonyára. Sűrű csoportban álltak körül a babyloni nőt és szóttalanul bámulták, miközben köröskörül kigyultak a tábortüzek. A megijedt asszony menekülni próbált, de a katonák nyomon követték, mint a kutyák.

Liblitu nem tudott másképp megmenekülni, mint hogy Arrhidaios sátrába sietett és az ő oltalmához folyamodott. Olyan volt, mint egy gyermek, aki fél a tüztől, amelyet az ő kezei szabadítottak fel játszva és akaratlanul és zokogni kezdett.

Arrhidaios a történekekből semmit se sejtett. Más indulatok és más vágyak háborogtak a lelkében. A fél éjszakát éberen töltötte a szabad ég alatt; mint valami álomkép, ködlött előtte Nagy Sándor alakja, és Arrhidaios így szólt hozzá: amit te tettél, vajjon nem cselekedhettem-e volna meg én is ugyanazt, ha a szerencse és véletlen kedvezett volna? Olyanféle szégyenkezést érzett, mint az elkésztett érkezők és olyan fájdalmat, mint az árnyékban botorkáló. Az irigység megépeste a szívét.

IV.

A maczedonok.

Nagy Sándor seregei ezalatt a Kufizu folyónál gyülekeztek. Ott volt Opis is, a »fekete város«, a hollók, a sirok és a templomok városa, amelyben a hold, a halál és a pestis istene különös tiszteletben részesült.

A maczedoni táborban izgalmas szervezkedés történt. A harminczezer perzsa közeledésének híre immár kétségtelenül bebizonyosodott. A készülődés nyugtalansága percről-perczre növekedett. Barbárok maczedoni fegyverzetben, a legyőzöttek a győző kardjával, az idegenek, akiket beoltottak a hazai csapatok szilárd törzsébe, a nemesi ifjak közé, sőt még Nagy Sándor testőrei közé is!

Az ötödik napon megérkeztek a perzsák. Dél tájban jöttek, rendezett oszlopokban nyomultak elő az északi hegyek felől. Csöndes, vakmerő suhanczok voltak, a legtöbbjük még alig volt túl a gyermekkoron. A bőrük sötétszínű volt, sötétbarna hajuk nem volt bozontos, a koponyájuk nem volt olyan szögletes, mint a görögöké és maczedonoké, hanem tojásdad alaku, mérsékelt magas homlokkal, flegmatikus tekintetű, hosszú pillájú nagy szemekkel és ívelt szemöldökkel. Kezüik, lábuk szokatlanul kicsi volt, a mozdulataik nőiesen gyöngédek, a testalkatuk karcsu, mozgékony, de büszke. A maczedonok gunynyal és elkeseredéssel fogadták őket; egy idősebb szakaszparancsnok, aki még emlékezett régi csatákra, ama spártai királyra emlékeztette bajtársait, aki a csata előtt megmutatta a katonáknak a meztelenre vetkőztetett perzsákat, hogy megutálják az ilyen ellenfelet.

Estefelé a maczedon sereg egy nagy része felmondta az engedelmisséget. Elhagyták a tábor, bekóborolták a zsoldosok városát, Phason és nemesi csapatai közé gyülekeztek, aki Opis falai alatt táborozott. Nesztelenül surrantak a kapukon át a palota felé. Ott folytonos tompa kiáltással Nagy Sándort hívogatták. Tudták, hogy Nagy Sándor, aki tutajon a Tigris folyam felső folyása felé usztatott, még nem érkezett vissza, de egymást részegítették azáltal, hogy nevét belekiabálták a levegőbe. Phason, aki a legelkeseredettebb volt mindnyájuk között, kardja nyelével a palota bronzkapuját ütögette, a kiáltások taktusa szerint.

A lármára kijött Hephästion Seleukos és Peithon nevű testőrei kíséretében. Mialatt ő lesietett a lépcsőn, a többiek a külső terrasz szélére sereglettek. Megnyugtató integetésük, fenyegető intelmük, tilalmuk, magas termetük fejedelmi fensége — semmi se használt. Iszonyu ordítással hurrogták le őket, égő fáklyákat dobtak feléjük, szünet nélkül mennydörgött, sivitott, bömbölt a kiáltás: Alexandros! Alexandros! Ujra és mindig ugyanaz a név. Eszeveszettül tapsoltak, toporzékolnak a földön és fülsiketítően füttyültek.

Hephästion siket fülekre talált. Hangja elfulladt a szörnyű zsvajban. Közéjük elegyedett, egyeseknek a lelkükre beszélt, meleg, férfias szavai által el is érte azt, hogy egyik vagy a másik elhallgatott egy rövidke időre, de amint ismét hátat fordított, kétszeres vad-sággal zuhantak bele az általános szenvedély áradatába. Hephästion érezte, hogy erejét haszontalanul pazarolja; amit az egyik pillanatban elért, a következő másodperczen megsemmisült, mennél nagyobb igyekezettel dolgozott, annál hevesebben tombolt a lázadás. Ökölszorított kezekkel fenyegették, az arcába ordították, már az ajkain agyonütötték a szavait. Csak amikor teljesen kimerülve visszavonult, akkor lettek kissé nyugodtabbak. Nemsokára híriül hozták, hogy a kerek pajzsu és az ezüst pajzsu csapatok szintén felzendültek. Lovas követeket küldött a Tigris felé, hogy Nagy Sándort, akinek minden pillanatban meg kellett érkezni, sietve hazahívják.

Hephästion nem ment be a palotába. Bármennyire is szüksége lett volna a nyugalomra, szüntelenül fel és alá sétált a terrazon és mohó szomjúsággal szivta magába a hűvös éjjeli levegőt. Órák teltek el a leggyötrelmesebb gondolatnélküliségben. Megsebzett érzékei csak tovarohanó képeket tudtak befogadni: pusztuló világot, amely megszámlálhatatlan szakadékból vérez, az égboltozatot, amely olyan volt, mint egy sátor, égő tetőzete, a füstbe és ködbe burkolt városokat, amelyek tűzagnak fölött libegnek, és egy láthatatlan, szemetlen állatot, amely ott röpök a homályban és rémes hangokat rikolt feléje. Kedélyét felkorbácsolták a szakadatlan izgalmak, az álmatlan éjszakák, a folytonos készenlét a végső küzdelemhez, a véletlenektől való félelem. A testi szervei, amelyeknek ellenállóképességét meggyöngítette a dermesztő hegyi levegő, a sivatag hősege, a mocsarak miazmái, a fáradság és a nélkülözés, felmondották a szolgálatot; minden szívbéli köteléke elszakadt, a hite megrendült, az isteni szimbólumok semmitmondó jelekké értéktelenedtek, a hétköznapi dolgok elvesztették eddigi jelentőségüket, csak a halálban érzett némi bizonyosságot.

Az éjszaka tikkadt volt és sötét. Opir házai komoran feketéltek a homályban. A lakosok eltorlaszolták az ajtókat; a lapos tetőkről időnkint egy-egy csöndes szempár nézte az idegenek folyton változó tumultusát. Félénk kutyák futkostak a kövezett utczákon és ételhulladékokat kerestek.

A Holdisten ligetéből fehérruhás papok proceszszioja közeledett. Nyolcz papnő hordozta előttük az isten lefátyolozott képmását. Egy tágas téren, amelynek közepén egy fekete oszlop állott, körbesorakoztak a papok. Némán bámultak fel a holdra, amelynek fél korongját vörösesre színezték a Föld kigőzölgései. A nyolcz asszony ledobta köntösét és kibontott hajjal kimért, feszélyes mozdulatokkal tánczot lejtett a holdsütésben. Fejüket hátravetették, úgy hogy telt kebelük vágyakozón feszült a távoli bolygó felé. A papok az égre emelték kezüket és egy lassu melódiába kezdtek.

Igen sok maczedoni volt ennek a látványnak közvetlen szemtanuja. Borzongás fogta el őket ebben az órában. Kényelmetlenül érezték magukat ezen a tájon. Kétségbeesetten tértek vissza a táborba. És amire derengeni kezdett a hajnal, hire ment hogy Nagy Sándor megérkezett. A remény pirosra festette az álmatlanságtól elsápadt arcukat. Egyre jöttek más és más emberek, akik megerősítették a hirt.

Erre azután tömeges vándorlás kezdődött. Valami közös indulat által üzetve, valamennyi maczedoni a kapukon át a városba tódult, a palota magaslatai felé. Ott letelepedtek és türelmesen, nyugodtan bevárták,

amíg felkel a nap. Az elkeseredés legcsekélyebb jele nélkül várakoztak, amíg Nagy Sándornak kijönni méltóztatik. Egyetlen egynek arcáról se lehetett elszánt-ságot, vagy gyűlöletet leolvasni. Valami gyenge, elnyújtott, meg-megremegő mormogás keletkezett, amikor a rabszolgák kitérték a főkaput, és előtte megjelent Nagy Sándor — egyedül.

Fején a csodaszép samosi sisak ragyogott, testén egy bőrvvel átkötött egyszerű ruha, mellén egy issosi zsákmányból való kétszeres pánczél, derekán a pompás lovagló köntös, amelyet Rhodos városa ajándékozott neki!

Sebes léptekkel sietett a terras elejére. A maczedonok tömegesen feléje hömpölyögtek, úgy hogy egyszerre százan és százan foglalták el a terrasra vezető lépcsőt, a mögöttük állók egymás hátára tolakodtak és szemeiket feszült várakozással irányították Nagy Sándor arcára.

Daczára hogy az egész éjszakát a tutajon töltötte, a bágyadtságnak leghalványabb nyoma se látszott Nagy Sándor arcán. Frissnek, elevennek látszott. Mindenekelőtt végignézt az emberein. A szemle nem tartott sokáig, noha mindegyik úgy érezte, hogy szinte kimarkolja mellkasából a szívét, hogy megvizsgálja és lemérje. Ezután egész nyugodtan és meghittén beszélni kezdett és pedig csupán az előállókhoz, miközben a hangját kissé fölemelte és úgy viselkedett, mintha csak egy barátságos szórakozás volna az egész. Ugy állott előttük, mintha valami örömdetes dolgot akarna közölni.

— Emlékezzetek csak vissza, hogy Indiában elfáradtatok a csatákban és vissza akartatok térni hazátokba — mondotta. — Akkor nem bocsáthattalak el benneteket, mert nélkülözhetetlen szükségem volt reátok. Jelenleg másként áll a dolog. Ázsia nyugodt és jövő tavaszig nem szándékozom új vállalkozásba kezdeni. Én tehát azokat, akik őt esztendőnél hosszabb ideje szolgálnak nálam, még a napokban hazaküldöm. Mindenki kap valami ajándékot.

Tovább nem folytathatta beszédét. Azok, akikhez beszélt, megfordultak és mint a szélvész repültek a szavai szájról-szájra, fültől-fülhöz.

Borzasztó tumultus támadt és vad kiáltás tört ki a tömeg ajkán. Nagy Sándor hátralépett. Sápadt arc-czal, kitért karokkal, tátott szájjal tódultak feléje. Kiáltások, átkok, káromkodások, jajok, gunyolódások, panaszok árja zuhogott reá. Kirántották kardjaikat és vadul hadonásztak velük a levegőben. »Áruló!« ordították Nagy Sándor felé. »Le akarod rázni a nyakadról a veteránjaidat« bögték féltébolylan. »Barbárok csókolgatták a lábaidat.« — »Kihasznált és kifacsart minket és most ellök a sárba. Persze, kellemetlenek vagyunk, mert fél mitőlünk... Áruló! Áruló!«

A palotából kirohant az őrseg.

Nagy Sándor mellén keresztbefont karokkal, mozdulatlanul nézte és hallgatta a megvadult tömeget. Az ordítás és a fenyegetőzés nem ijesztette meg őt, pillái még akkor se rebbentek, amikor a zibongás orkánná hatalmasodott. Szemeiben valami hűvös és derűs fény ragyogott és az ajkaira szelid mosolygás suhant. Ez megdöbbsentette az előtte álló maczedonokat, megfélemlítette őket. Valami diabólikus varázs volt ebben a mosolygásban; én csak játszom veletek és nyerni fogok, mondotta, engem mulattat a ti tébolyotok és nagy öröömöm lesz megfélekezni titeket...

Az előállók között keletkező csönd szétterjedt a többiek között is. A zsoldosok és vezérek, akik Nagy Sándor közelében állottak, elfintorították arcukat, amelyről a félelemmel vegyes dacz kifejezése volt le-

olvasható. Mintha kinjaikban láthatatlan zabláikba haraptak volna. Nagy Sándor arcza úgy elkomolyodott, mintha kőből faragták volna. Tekintete egyik embertől a másikhoz repült. Ahány arcot csak látott a tömegben, szakálasat, simát, gyermekesen fiatalt, öreget, forradásosát és kicsapongásoktól elbágyadtát, egyetlenegy se volt közöttük, amely bátran szemébe nézett volna. Egymás előtt szégyelték gyávaságukat, azt akarták egymással elhitetni, hogy a palota kupolái fölé emelkedő nap vakítja őket és a káprázat miatt hunyorgatnak szempilláikkal.

Nagy Sándor föllélegzett és tiszta, csengő, messze-hallható hangon ezeket mondta:

— Egyikőtök se fogjon többé kardot az én nevemben. Elbocsátalak titeket. El innen, látni se akarlak titeket, el innen, el a közelemből.

Megfordult és fölment a lépcsőn. Köpenye lecsuszott a vállairól és a földre hullott. Leonatos fölemelte. Az örök követők Nagy Sándort a palotába.

Fönt, a terras egy kiugró párkányán, könyökével a korlátra támaszkodva gubbasztott Hephästion. Fekete szemeit a zsoldosokra szegezte. Ugy átkutatta az arcukat, mint a vadász a sűrűséget, amelyen át akar hatolni. Phason, a tetrarcha közeledett nehézkes léptekkel és megállott Hephästion előtt.

— Vedd át tőlem Hephästion ezt a haszontalan tárgyat, — mondotta rövid kardját feléje nyújtva — nem lesz már többé szükségem reá. — A szürke szakállas arc szinte vonaglott a fájdalomtól és a szomorú szemekben könyök ragyogtak. — Na, Hephästion, — folytatta remegő hangon — neked tudnod kell, hogy következik ezután. Hiszen te vagy az óramutatója Nagy Sándor akaratának.

Hephästion elmosolyodott.

— Csak rejtsd el hüvelyébe kardodat Phason, — válaszolta — meglásd, szükséged lesz még reá. — A katona kétségbeesése mélyen meghatotta.

A macedonok még mindig szótlánul álltak, úgy, ahogy Nagy Sándor a faképnél hagyta őket. Lábuk sulyos volt, mint az ólom. Egyszerre elkiáltotta magát az egyik:

— Fel, fel! Hazafelé! Hisz' szabadok vagyunk!

— E szavak nyomán lomha mozgolódás keletkezett. Az arcokon az elkeseredés, az aggodalom és határozatlanság kifejezése látszott. Nem voltak többé Nagy Sándor katonái. Hová? Merre? Mihez fogjanak? révedtek a néma tekintetek. Egyik-másik parancsnok és vezér rendeléseket osztogatott, de senki se figyelt rájuk. Olyasféle zümmögés keletkezett, mintha milliónyi féreg nyüzsgött volna egy csomóban. Némelyek indulásra, mások viszont az ittmaradásra serkentették a zsoldosokat. Voltak olyanok is, akik azt tanácsolták, hogy ki kellene rabolni és felperzselni a várost. Mindenki mást akart, valamennyien parancsolgattak és senki sem engedelmeskedett. Zűrzavaros kiáltozás keletkezett, amott pedig csoportokba verődtek a józanabbak és nyugodtan mérlegelték helyzetüket. Mások viszont félőrülten futkostak céltalanul, fenyegetöztek, kacagtak, esküdöztek és kérkedtek oktanul. A hatalmas embertömeg, egyik perczben szétszakadozva, majd ismét összehúzódva, önmaga körül forgolódott.

Végre megállapodásra jutottak, bár ennek sem volt valami komoly eredménye. Elhatározták, hogy várni fognak és egész napon át nyugodtan fognak viselkedni, de a sátrakat, állatokat, rabszolgákat és a többi marhákat előkészítik az induláshoz. A rendetlen és fejjetlen tömeg a templom-utcán keresztül a legközelebbi kapu és a tábor felé hömpölygött.

A hőségtől kimerülten heveredtek le a földre.

Csukott szemekkel szenvedték a rájuk nehezedő gyötrelmes érzéseket. A rabszolgák és az asszonyok megfőzték az ebédjüket, de nem tudtak enni, csak bort öntöttek tikkadt gégejükbe. A közeli város magas falával és vakondturáshoz hasonló házaival úgy ragyogott előttük a déli napsütésben, mint egy óriási fehér hólyag, az égbolt színe barnába játszott, a folyóvíz olyan meleg volt, mintha felforralták volna, a föld pedig vibrált, inogott és remegett a szemeik előtt.

Sokan közülök a gyümölcskertekbe menekültek és a fák keskeny árnyékában kerestek enyhülést. Sokan pedig nyakig belebujtak a vízbe. Az egyik századparancsnok a városba küldte katonáit; azt hitte, hogyha Nagy Sándor meglátja őket, tárgyalásba bocsátkozik velük. Szomorúan tértek vissza és elmondották, hogy Nagy Sándor bezárkózott a palotájába és senkivel sem akar érintkezni!

Másnap reggel százszor kürtjel jelezte az indulást. A sátrakat lebontották, a csomagokat pedig rápakolták az öszvérekre és tevékre. A szülőföld, az otthon és a haza csábító képei azonban elszintelenedtek. Senki sem akart előre menni, egyik század sem akart az első lenni. Egy Sophillos nevezetű zsoldos körüljárt a katonák közt és kérkedő ígéretekkel tett nekik; ő akart vezérül a sereg élére állani és Egyiptom meghódítását tűzte ki célul. Meghallgatták és mire mondókájával elkészült, elfeledték, hogy mit fecsegett. Egy másik, akit Hektor lovához hasonlóan, Lamposnak hívtak, himnuszokat énekelt, amelyekben a zsarnokok legyilkolását sürgette.

Az a veszedelem is fenyegette a katonákat, hogy rövid idő múlva elfogynak az élelmiszerek. Elbocsátották, szétkergették őket, most már tehát semmit se követelhetek az élelmezési hivataltól. Amit nyíllal lelőttek, dárdával leszúrtak, az volt az övük, de százan nem lakhattak jól ebből egy napra sem és kinek lett volna kedve abban a szörnyű hőségben vadászatra menni? Fogytán volt már a boruk is. Csak a kalandvágyuk növekedett pillanatról-pillanatra. Mikor leszállt az éj, körülbelül kétezer harcra felfegyverkezett katona a perzsák táborá felé marsolt. A fel-fellobbanó tábortüzek mögött látni lehetett a megerősített őrségeket. Nem merészkedtek közelebb. A legyőzhetetlennek ismert macedonok most olyanok voltak, mint egy lármázó, de gyáva horda. Bátorság, értelem, önbizalom nélkül csupa ostoba terven törték a fejüket.

Phason nemesi csapatai céltalanul kóboroltak a falak körül. Borzalmas volt hallani, amikor az éjszaka csendjében és sötétségében énekelni kezdtek. A félelmüket akarták eltompítani ezzel. Nem volt két agyvelő, amelyen ugyanegy gondolat urrá lehetett volna, de valamennyi lélekben valami szörnyű elhagyatottság nyugtalanító érzése hánykolódott. Tüzeket raktak és odaszólitották a jósokat. Két stymphai nyugtalan aggodalmában felmászott a várfalakra. Az egyik, akit a figyelmeztető kiáltások megijesztettek, lezuhant és a nyakát törte, a másik feljutott a párkányzatig, ott lekuksolt és érzéketlenül bámult bele a sötétségbe.

Alvásra még gondolni sem lehetett. A férfiak némán ölelték át azokat az ifjakat, akiket szerettek. Óh, hogy gyűlölték Nagy Sándort! Milyen gyötrelmes volt a gyűlöletük, mert saját aléltságában kellett elsorvadnia. Ösztönszerűleg könyörögtek az istenekhez, hogy a legkeserűbb emberi szenvedést juttassa neki osztályrészül és ama csodálatos rejtélyen tündöktek, hogy mégis milyen könnyen tudja őket lecsillapítani. Ezen az éjszakán ezernél többen estek lázas betegségbe; a völgyekből feláradó rossz kigőzölgések megmérgezték amugy is kimerült szervezetüket.

A harmadik nap hajnalán csupán az egyetlen

Ismeniás csapata volt kész az indulásra. Hosszu ideig tartott, míg ezek is rendbe jöttek. Még az előbbieknél is gyilkosabb forráságban feslett ki a mai nap a szürkület öléből. Amikor a csatorna partjához értek, egy nagy, kerek járművet pillantottok meg, amelyben egy gyönyörű asszony ült. A ruhája sárga volt, a lábain sáfránszínű cipők ékeskedtek. Vörös, dus hajfűrtök lobogtak a szeliden mosolygó, de mégis valami titkos haragtól felhőzött arcz körül. Két meztelen nubiai rabszolga állott a háta mögött, napernyővel és legyezővel. Egy harmadik rabszolga hosszú ruddal tolta a bárkát lefelé a csatorna folyásán. A hölgy lábainál egy görög katona feküdt, egy felduzzadt, kékes arczu holttest. A bárka a görögök tábora felől jött és a városba igyekezett.

A zsoldosok megállottak. A lovasok visszatartották paripáikat, az egész sereg némán állt a parton, hogy megvárja, amíg a feketés csatornavíz ringó tükrén tovauszik a bárka. Nem birtak tovább menni. Még sokáig hallgatták elsötétült arczczal a bárkát vezető rabszolga monoton énekét. Megszégyenülten, babonás sejtelmektől gyötörtén állottak egy darabig, azután megfordultak és elindultak a tábor felé.

Midőn visszatértek a táborba, két herold közölte a maczedonokkal Nagy Sándor parancsát, hogy legrovidebb időn belül takarodjanak el az apisi síkról, vagy pedig azonnal álljanak csatásorba. Ugyanekkor egy szónok is megjelent, aki deszkákból egy kis emelvényt ácsoltatott magának, felállott reá, köpenye alól egy teleírt papirtekercset huzott elő és mialatt a tömeg aggodalmas várakozással köréje sereglett, hangosan olvasni kezdte:

— Ez legyen Nagy Sándor üzenete nektek, katonák! Az emberiség legnyomorultabb rétegéből emlételek ki titeket és királyokat csináltam belőletek. Mik voltatok azelőtt? Kecsepásztorok voltatok. Nem emlékeztek már reá? Talán kincseket őriztetek szegényes völgyeitekben? Még két ezüsttallérotok se volt azelőtt. Hajók birtokosai voltatok talán? Egyetlen olyan fatörzs nem uszott kint a tengeren, amely a ti hazátokban termett volna. Vagy diszes és gazdag ruhátok és kék selyem sátratok volt talán? Vagy cipőitökben ezüst szögek? Vagy fürdőitekben illatos olaj? Vagy rabszolgáitok és pompás asszonyaitok és ifjaitok és arany serlegeitek és ékkövekkel kirakott karcsattjaitok és aranyczirádás kardjaitok voltak-e azelőtt? Földalatti büzös vityillókban éheztetek és kiszáradt bőrtakarók alatt fagyoskodtatok. És Tyros kincsei, Dareios gyöngyei, a királysirok ékszerei, a templomok drágaságai nálam vannak-e? Mi maradt nekem egyéb, mint egy biboros rongydarab? Ti voltatok a birtokosok, a helytartók, a vezérek és én, én panasztalan szenvedem a szivem kinjait. Én rosszabbul táplálkozom és rosszabbul alszom, mint közületek bármelyik. Van-e aki többet türt, mint én magam? Akinek sebei vannak, mutassa meg őket. Én is megmutatom a magaméit. Nincs testemen tényérnyi hely, amelyen ne volnának behegedt sebhelyek. Kardok és török, kődarabok és nyilak, dárda és buzogányok véreztek meg engem. Kifizettem az adósságtokat és szelidebb voltam, mint egy jámbor, jószágos aggastyán. Aki elesett, az dicső halált halt. Mert nálam senkit sem érhetett futás közben a halál. Most pedig menjetek, én tanácsolom nektek, hogy hagyjátok el az országot. Én az ázsiaiakra támaszkodom. Megadtam nekik a csók jogát. Perzsák a harcosaim, perzsák a nemzeti csapataim, perzsák a testőreim, nincs már szükségem reátok. Béke veletek és meséljétek el otthon, hogy barátságban váltunk el egymástól.

(Folytatása következik.)

Májusi sétán.

Szikrázó fényben, kint a Tiszaparton,
Megbűvölt szemmel andalgok a tájon,
Hol izzó színeket csillant az alkony.

Lombfátyolát most bontja a tavasz,
Nincs egy fakó folt az egész határon,
A vén föld újra színes, sugaras.

Előttem a magasan ivelő
Aranyló égbolt, ezüst fellegek,
Bibor folyó és messze zöld mező.

Nem káprázat-e mind e csillogás
S itt titkos drágakövek fénylenek:
Megannyi dus rubin, smaragd, topáz?

S e pazar színözön hogy összecseng!
Mintha egy harsány akkord égre szökken,
Ugy rezgi be a napos végtelent...

Amint megállok, két karom kitartan,
Egy szín vagyok az égő színözönben,
Egy zöngé a zengő harmóniában!

Kún József.

Saison.

Amazonok.

— máj. 24.

— Kezét csókolom; hogy-mint szolgál az egészsége?
— Friss vagyok és büszke; mámoros és önérzetdagadt.

— Igen. Talán a kedves férje kontreminben dolgozik mostanában?

— Ugyan kérem; mi értelme van a csipősségének? Nagyon jól tudja, hogy a kedves férjem nem érdekel engem.

— Vagy talán megtudott valamit valamelyik közös barátnőnkéről?

— Semmit! Semmit! Persze ön nem olvas lapokat; és nem tudja, hogy résztvettem a keddi polo-ünnepélyen, ahol majdnem díjat nyertem a nők lovaglőversenyén.

— Igen. Érdekes... igen... érdekes.

— Igen... érdekes. Persze hogy érdekes. Annál érdekesebb, mert a Lipótvárosból alig volt valaki rajtam kívül nyeregben.

— Hát ön lovagolni is tud, kedves Fleschné? Nagyszerű! Sőt hihetelen, sőt majdnem hihetelen.

— Hihetetlen és mégis úgy van. Ugy kezdődött a dolog, hogy a férjem londoni gyapoton nyert. Örömeiben megengedte, hogy kijárjak a lovardába. Aztán vesztett hamburgi czukron; bánatában megengedte, hogy a a legszilajabb lovakra üljek. Persze én éltem az engedelemmel és szorgalmasan lovagoltam. Szenvedélyesen lovagoltam.

— Érdekes, érdekes!

— De érthető. Amióta unom az irodalmat, — hisz tudja, régei az volt a szenvedélyem — egész energiámat a lovakra fektetem.

— Ra.

— Mi az?

— Ra fekteti. Ugy értém, hogy lovakra és nem ba. És most életcél önnek a ló, mint ahogy életcél volt annak idején az irodalom; előtte a képzőművészet; most a ló. Vajjon meddig tart ez a divat?

— Soha véget nem fog érni. Higgye el, nincs nagyobb boldogság a világon, mint nyeregben ülni. Odasimulni egy nemes állat szígyéhez és érezni keble pihegését, mialatt száguld a veszedelembe.

— És mit szól hozzá a kedves férje?

— Nem ért hozzá. A férjem az egy ló...

— Amelynek épp csak szügye nincs. Nos, és csakugyan majdnem díjat nyert?

— Egy grófné vitte el előlem a pálmát. De én második lettem és még Augustza főhercegnőnél is jobban lovagoltam. De tudja, ez benn van a családban. Az öcsém a tréneknél szolgált; egy nagybátyám pedig mészáros.

— Mészáros? ... Mi köze ennek a lóhoz, a nyereghez?

— A nyereghez semmi. De a hushoz ... puhítja.

— Ahá! Érttem a viccet! Hehe! Jó vicc!

— Vagyis, kedves barátom, ön nem fog ki rajtam. Elejét veszem annak, hogy rossz vicceket mondjon a lovaglászomról és inkább magam csufolom ki magamat. Igenis lovagolok, ha összes ismerőseim megpukkadnak is. Igenis lovagolok, részt veszek az arisztokratákkal a lovaglőversenyeken! ... Mert ez egyelőre finom, apart dolog. Igenis lovagolok, ha még oly gunyosan néz is rám! Ha még oly nevetséges is vagyok maga előtt, az uram előtt és a barátok előtt!

— Pardon, asszonyom! Ön teljesen félreért engem. Nemcsak hogy nem gunyolódom, hanem egészen oda vagyok az elragadtatástól. Bámulom önt és kijelentem, hogy a mai világban jobbat sem tehetnek a lipótvárosi nők, mint lovagolni ... Még csak lovagolni se? ... És milyen üdvös hatással lesz ez a maguk társadalmára. Ma még csak ön lovagol; holnap már Kohnné és Blauné és Sommerné is lovagolni fog. Aztán a férfiak be fogják látni, hogy nekik is üdvös lesz követni az asszonyok példáját. Mily nagyszerű látvány lesz, amikor a Sas-utczából, vagy a Bálvány-utczából lóháton fognak a börzére menni a tőzsdebizományosok és ponykon a galopinek ...

— Hiába tréfál. Ez csakugyan szép lesz ...

— Nem tréfálok! Képzelve el, milyen szép lesz, amikor Ruszt József, akiben sok hajlamosság van a nyereghez, mint cowboy fog végigszágulni az utczákon és lassóját fogja csattogtatni. Arról nem is beszélek, hogy a Hangliban lóháton fogják a hölgyek elfogyasztani a kávét fölül.

— Mondja, ön ugratni akar? ...

— Sőt ellenkezőleg! Ön fog ugratni. Mint ahogy jó lovashoz illik. Elsősorban a kedves urát, akit az imént

lónak tetszett nevezni és akinél majdnem érthetetlen, hogy börszenyereségei vagy veszteségei szerint Önt a ló hátára engedi és nincs kifogása ellene, hogy Ön Augustza főhercegnőt is legyőzze a nyeregben ... Kedves férjének ezt a viselkedését nem lehet másképp megfejteni, mint lóugrással, ami ez esetben azonos, sőt azonos a lóugrással.

— Ön rettenetesen konzervatív!

— Az igaz; mert jobb szeretem a régi jó, becsületes autómobil.

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

> Huszonötezer látogató. Egészen érdekes volna most elmenni a spiritiszták közé és tőlük kérdezni, helyesebben velük kérdeztetni meg, hogy a megboldogult Serák Károly mit szólna a mai állatkerthez. Hétfőn huszonötezer ember volt ott az állatkerthben délutántól éjszakáig mint látogató. Tehát egy fél nap alatt az új állatkerth nagyobb szenzációnak nyilvánult, mint aminőnek a tervezői is elképzelhették. Hiszen még a millenium idegenvirágos esztendejében sem volt elképzelhető az, hogy például Ósbudában huszonötezer ember seregelyk egybe. Annyi ember tehát, amennyi két nagy magyar faluban lakik. Bebizonyult tehát már az állatkerth megnyitásának az első napjaiban, hogy ezt az intézményünket is az a sors érte, mint Budapesten körülbelül mindent. Szűkre szabott, akárcsak a képviselőház, ahol tudvalevőleg nincsen meg minden képviselőnek a helye — amivel a világért sem analógiát akarok felállítani, hanem pusztán arra utalni rá, hogy a főváros ezuttal — akármilyen paradoxonnak tűnjék fel ez a kijelentés — nem szabta szűkre a millióit.

* * *

> A messinai milliók. Luzzatti, az olasz pénzügyminiszter egy igazán és stílusosan olasz gesztust csinált. Valahol és valaki előtt — egyelőre titok, hogy hol és kinek — visszatartotta azokat a vádakat, amelyek a külföldről Messina számára összegyűlekezett milliók elikkasztásáról szólnak. Együttal pedig energikusan felszólítja a szép és kolerás és háborús és szakadatlan földrengésverte Itáliát arra, hogy többé pedig nemzeti szerencsétlenségek idején se fogadjon el a külföldtől segítőpénzeket. Szép, széles, olaszos, nem is tudnám megmondani hirtelenében, hogy szicíliai, vagy pedig olasz staggione tenornak a gesztusa-e ez. De hiszen ez tökéletesen mindegy is. Mert hiszen a »Parasztbecsület« nagyszerű Siciliánját Mascagni írta meg, akivel Luzzatti kétségtelenül érezhet bizonyos rokonvonásokat. És még mindegyebb azért, mert a külföld, az a jó finom külföld, amely becsületes áldozatkészséggel milliókat küldött a még ma is, romokban heverő vagy sátorokban, táborozó Messinának, valószínűen okult ezen a példán. Azért tehát Luzzatti kijelentése a legkedvesebb, de legnaivabb olasz staggione-gesztusok közé tartozik. Szinte úgy érzik, mintha eső után fitogtatna a külföldtől Itáliába önző aranyesőre Luzzatti.

* * *

> Hírek Brüsszelből. Amióta Lipót király bevégezte földi pályafutását és a kongói gummiüzletet, azóta nem igen érkezett hír Brüsszelből az új királyról, inkább csak arról

a gyönyörű csivakodásról, amibe összcálltak egymás ellen a testamentumért az örökösök. De most újabb hír érkezik, még pedig ezuttal olyan, hogy egy újabb Newton talán hajlandó volna újra felfedezni belőle a nehézkedés törvényét, mert arról szól, hogy az alma nem esik messze a fájától még akkor sem, ha ez az alma nem is a közvetetlen gyümölcse annak az öreg, macskamézben — hiszen a kongói gummi is csak macskaméz — telhetetlen almafának, amelyiknek a szép seprőszakállá úgy borult rá Belgiumra, mint az örökké fiatal almafa lombjának az árnyéka. Azt beszélük, sőt mi súlyosabb, azt cáfolják, hogy Erzsébet, a belgák királynéja egészen félreérthetetlen helyzetben találta a felséges urát egyik komornájával. Az esetet, ismétlem, megcáfolják, tehát minden valószínűség mellett szól. És nem is lehet az úgy, hogy a jó forró, mindig pezsgő Kóburg-vér éppen Albert királyban változott volna aludttejé. Teljes szimpátiával érzem ezeket az cseményeket, mert latba vetve a kóburgi temperamentumot, revelálódik előttem a végigazság, hogy: ha az Isten akarja, még az aludttej is elsül.

* * *

> **Krivány.** Krivány, a szinte közfőnévvé vált sikkasztó tehát most él egy albréletes sötét hónapos szobában és abból, amit mint ügynök keres, még eltartja az aggastyán apját is. Valóban, néha van értelme annak, hogy az embereket becukják és Krivány dolga igazolja a börtön czellarendszerét. Ha ez az ember, aki százazrekben fürdött és pezsgőben fürdette az egész aradmegyei gentryt, most másodmagával — a harmadik feleségével — együtt meg tud élni egy czellaserű hónaposzobában, sőt még a havi nyolczvan keserves korona keresetéből még az apjának is küld, az arról bizonyodik, hogy részben a czellarendszer, részben pedig a rabmunka, ha másutt nem is tanubizonyosság, ezuttal arról beszél, hogy Kriványt hozzászoktatta a budapesti hónapos-lakások czellarendszeréhez és a mai keresetnek a fegyházszerű viszonyaihoz. Mert nagy börtön Budapest és itt nem csupán Krivány végez rabszolgamunkát a hónapos czellájában, hanem egészen valószínű, hogy mindnyájan ennek a nagy fegyháznak áldozatai vagyunk.

* * *

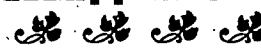
24 **Mikor Kohn ur zsidóvért iszik.** Ó, semmi esetre sem kell tulságosan tragikusan venni a dolgot, már csak azért sem, mert Kohn ur egyelőre csak ebbeli vágyának adott hangos kifejezést egy csendes kis mulatóban. A tettek mezejére még nem lépett, éppugy mint ama másik Kohn, aki egy vidéki lapban epedezett pégrom után garmond compress-ből. Az egész kis incidens legfeljebb Göröcsöni urékra nézve kellemetlen, akik ilyen váratlan fegyvertárhoz jutottak s még csak vissza sem utasíthatják. Mert vagy tisztességes dolog antiszemitanak lenni és akkor örülniök kell, hogy Kohn ur is megtért, vagy... de ez már csakugyan kellemetlen konkluzióhoz vezetne. Tehát inkább hagyjuk. Azt eddig is tudtuk, hogy a kicsiny mustármag, mely antiszemitizmus névre hallgat, a Lipótváros keresztvívvel öntözött talajában csirázott ki, de hogy terebélyes fává is csak Kohn urék kezén tud nőni, ez kissé frappirozni fogja azokat, akik igazi ipszilonok árnyékából eresztették utnak a népszerű szállóigét az innivaló vérről. Mi különben még csak annyit jegyzünk meg szerényen, hogy Kohn urnak — ha óhaja még most is olyan élénk — nem kell éppen a szomszédba menni teljesülés végett.

SZINHÁZ.

Aesopus. *Rákosi* Jenő romantikus játékát elevenítette fel a *Nemzeti Színház* a vígjáték-ciklusa keretében. Nagyon érdekes este volt. Eddig láttunk polgári és biedermeier-vígjátékokat, de a ciklus, amely a magyar vígjáték fejlődését óhajtja bemutatni, csonka lett volna *Rákosi* Jenő jambusos vígjátéka nélkül, amely leggazdagabbul és legméltóbban jellemzi színpadi romanticizmusunkat. *Beregi* Oszkár a czimszerepet bravúros színészi felfogással és fogással mindvégig finoman és ötletesen játszsza, *Rákosi* Szidi pompás, elmés és mulattató, a rendezés pedig tökéletes. Előadás előtt *Molnár* Ferencz olvasott fel. *Rákosi* Jenőt, a magyar ujságírás doyenjét ünnepelte, elegáns szavakkal. Ő, aki írsaiban az első író-forradalmárok között volt, reámutatott arra, hogy mi a zsenit csak egyoldaluan, ismert reczipe szerint tudjuk elképzelni, mint tiltakozást, holott a zseni állithat is, igent is mondhat, a zseni lehet konzervatív is. A konzervativizmusról beszélt, konzervatív hangon, de annyi művészettel, hogy az irodalmi forradalmárok is tapsoltak neki.

Hempel Frida. Ő a berlini Kurz Selma. Budapesten négyszer kellett volna énekelnie ebben a szezonban. Lemondott mind a négyszer. Nem engedte el a berlini opera. Ő a császár legkedvesebb énekesnője. A császár, úgy látszik, szinte féltékeny lett Budapestre. A milyen megbízhatatlan Hempel Frida a szerződés betartásában, — Buriánnal is fölvehetné a versenyt — éppen olyan megbízható, ha a színpadon van. A hangja tökéletes hangszer. Egyforma erővel szól minden fekvésben, egyforma szeliden, egyforma szilajan. Eszményien tiszta, tökéletesen kiegyenlített magas szóprán. Bámulatos a vívőereje és felejthetetlen a színe. Hempel Frida boszorkányos ügyességgel énekel, ezt volt alkalmunk megfigyelni koloratura-áriákban. Csütörtökön este, hogy a Népoperában Évát személyesítette »A nürnbergi mesterdalosok«-ban, megcsodáltuk az egyszerűségét, alakításának melegségét és nobilitását. Semmi sem emlékeztetett a bravurműtárványokban gyönyörködő virtuózra. Új kvalitások nyilatkoztak meg benne, a melyek különösen értékesek teszik a Népopera Wagner-előadásait és eseménynyé emelik: vérré vált stílus, ősi és öröklött zenei kultúra.

Calderon. Az *Urnő és komorna* előadását Pekár Gyula konferánssa mellett, elsőrangú érdekességgé avatta *Kosztolányi* Dezső fordítása. Az ötödféles trocheus a legkinosabb versformák egyike s *Kosztolányi* művészete mégis egy páratlanul szép magyar versjátékot kovácsolt az alantas komédiából. A rimei felgyújtották a közönséget, s a sorok végén fáradhatlanul zengtek, teljes erővel és jóhangzással, elnyelve minden más érdekességét az estének: a drámát, a cselekvényt, a szereplőket... Ez az est a rimek és asszonánszok tűzijátéka s a magyar verselőművészet egy új étappe-ja volt. Vörösmarty tragikus nyelvére kellett gondolnunk, annak nehéz és magasztos szárnyalására. *Kosztolányi* trocheusai egy új vígjátéki Vörösmarty-nyelvezetet mutatnak nekünk. Igen, ez a neomodern műfordítás csodálatosképpen a Csongor és Tünde költőjére emlékeztet gazdagságával,

Uriasszony csakis Brázay-féle pipereszappanokat használ!

lágyságával és a szavak végtelen szeretetével. Ilyen nyelven szeretnők hallani a mi színpadainkon Hauptmann, Riviéret, Rostand-t... Shakespeare.

A bécsi operett. (*Vigszínház.*) A Préger-féle operett-társulat nem olyan modern, mint a Népopera tavaszi bécsi vendégei. Ez mégis a fessebb; itt kevesebb a stár, de több a vigság és a tehetség. Valami egységes weanerisch operett-felfogásuk van. Az ideáljuk, úgy látszik, nem Lehár, hanem az öreg Strauss János, a hetvenes évek lassu és kényelmes valczereit jobban szeretik a modern és pikáns táncritmusoknál. Eysler muzsikáját hallottuk tőlük e héten, nagy szeretettel és lelkesedéssel énekeltek ezt a középfajú operett-zenét. Mindenesetre érdemes őket meghallgatni a zavaros politikai helyzet és a forróság dacára is. És mért éppen az ő apropos-jukból panaszkodni az idegen invázió ellen? Ők, szegények, csak később jöttek, mint a többiek, de megdolgoznak becsületesen a közönség érdeklődéséért, s ami kultúra a műfajukban, azt kézzel-lábbal szórják a hallgatóság közé. Miért kellene épp rajtuk, az operett lenge és félénk hősein és hősnőin kitölteni a télen át megérett sovínizmusunkat? Ők nem fognak ártani Magyarországnak. Egy Eysler-valczert és egy Fall-polkát még elbirunk és a Préger-társulatától csak ez telik ki, meg egy pár viccz... Az ember a Práterben érzi magát, esetleg Hansi Niesére gondol s egy bécsi ideáljára. Azután egy vacsorára az Eisvogelban... És ezek után még haragudjunk rájuk? Inkább tapsoljunk a szegény és izzadó Mizziknek.

Művészet.

Iványi-Grünwald Béla.

Odalenn Kecskeméten ilyenkor nagyon szép a világ. Tavasz van, a magyar síkság felé tiszta kékséggel hajlik a mennybolt, a rétek zöldje harmatos és ragyogó és a Műkert fái virágbaborultan ünneplik a tavaszt. Fiatal és életerős minden: a fák, a virágok, a magyarság romjaiból újjáéledt város és fiatalos vidámsággal integetnek felénk a város végén a művésztelep házacskái. Kék, zöld, sárga, piros tetők szívet, szemet üdítő hiradást küldenek arról, hogy tavaszi erővel teljes, aratást ígérő errefelé az élet, s hogy a nagy nekibuzdulásból a művészet is kikapta a maga részét. Kedves, kellemes hajlékhoz jutott a kecskeméti jóvoltából, olyan otthonhoz, amely magában hordja a munkálkodás, az alkotás és a siker ígérését. S ebben az új otthonban a siker legtöbb és legbiztosabb reményével, sőt immár beváltott ígéretek babérjával koszorúzva munkálkodik Iványi-Grünwald Béla.

A kecskeméti telep üde képéből kétségtelenül az ő arcza emelkedik ki a legmarkánsabb élességgel, ő Kecskeméten a házigazda, az öreg, az első; a vezérember. És szeretettel és tisztelettel néznek rá nemcsak abban a kis városban, ahová elment művészetet csinálni, megforgatni a földet jövőre nagy akarások vetése alá, hanem mindenütt, ahol Magyarországon művészetről, komoly törekvésekről és tiszta harczról beszélnek. Lassankint egy kis gárda alakult ki körötte,

nem az utánczó vagy a követői közül, mert Isten tudja, ezek az igazi fiúk valahogy nem utánoznak és nem követnek senkit, hanem azok közül, akik a maguk útján, de vele együtt, a tiszta barátkozás viszonyában keresik a maguk igazát. S ez a gárda most már szívesen és örömmel hivatkozik Iványi-Grünwald Bélára, mert az ő szavának súlya van, neki már multja van, még pedig olyan multja, amely kétség-telenül a jelenkori magyar piktúra legelső közé sorozza. S ezért a kitüntetés, amely az ő finom művészetének méltó megbecsülését jelenti, nagy és őszinte örömet szerzett mindnyájunknak, akik a művészet dolgaival együtt érezzük. Mert tudjuk, hogy ez a kitüntetés egy olyan embernek jutott, aki nemcsak a tehetségénél, az érdemeinél fogva tarthatott igényt rá, hanem még inkább a piktúra rajongója kapta, olyasvalaki, akit egész pályáján csak a tiszta művészi törekvések vezettek s akinek éppen azért kívánunk minden elismerést, mert ő maga nem kívánczik utána.

Erről egészen világos bizonyosságot tett a pályája. Két vidéki magyar város jelzi a két elhatározó lendületet, amely az élete folyását eddig irányította: Nagybánya és Kecskemét. Az első immár tisztán a múlté, csendes, szelidhangzású, de valaha milyen forradalmak viharát jelentette! Ebből a forradalomból vette ki a maga részét először Grünwald Béla, azok közé tartozott, akiknek ecsetjén keresztül először vonult be a magyar művészetbe a napsütés, a szín és a természetért való önzetlen, megértő rajongás. Ma már ezek a dolgok egészen természeteseek, egészen magától értetődők, de valaha az uttorás, a rajongás bátorsága kellett ahhoz, hogy valaki kimondja őket. Iványi-Grünwald Béla az első között mondotta ki s mert bátor és igaz volt a szó, nem is hangzott el hiába. A plein-air piktúra diadalmasan vonult be a magyar művészet életébe s azok között, akiknek a bevonulás öröme lelkesen tapsolt a magyar publikum, ott volt Iványi-Grünwald Béla. A festő azonban, aki kivívta a maga igazságainak sikerét, nem ragaszkodott ezekhez a sikerekhez akkor, amikor már megelégtelte az igazságait. És itt következik a másik magyar város szerepe. Iványi-Grünwald Béla is azok közé tartozik, akik nem elégednek meg az egyszer elért eredményekkel, hanem a művészi rajongás hevével keresik az újat. És akkor, amikor Nagybyán megtalálta azt, amit keresett, nem törődött az elismerő tapsokkal, nem törődött azzal sem, hogy ismét szembe fog kerülni azzal az értelmetlenséggel, azzal a rosszakarattal, amelylyel egyszer már sikeresen megküzdött, lement Kecskemétre új eredmények után kutatni, új meggyőződések harczát harcolni.

És megharcolta ezt a harcot is. Az a kitüntetés, amely most érte, már a kecskeméti művészet elismerése, Grünwald Béla új ideáljainak és új eredményeinek elismerése. Pikturája második tavaszának rügyei bimbóba pattantak és virággá nyíltak. Virággá nyilasztotta őket a tiszta művészi meggyőződés, amely az alkotó munkáját mindenkor vezette s amely éppen azért, mert tiszta volt és művészi, nem maradhatott eredmény nélkül. Az értékek, amelyeket a pikturája magában hord, minőségben megváltoztak, de mennyiségben soha. Most mások a színei, gyengédebbek és világosabbak, a kompozíciója tömörebb, egészségesebb, a kifejezési eszközei egyszerűbbek s valamennyien a nagystilű dekoráció szolgálatába szegődtek, de mindezek a változások csak azt jelentik, hogy ugyanazt a művészt, a természet hangulatainak finomlelkű megértőjét most más formában kapjuk. Nem akarunk most arról vitatkozni, hogy mit jelent ez a forma számunkra és a művészet számára, kétségtelen, hogy

**Alkalmi ékszer-
árak kaphatók:**

SCHÖN GÉZA **Budapest, Egyetem-u. 11. sz.**

a művészi komolyság jegyében született meg, mert Grünwald Béla az apja. Ugyanaz a Grünwald Béla, aki Nagybanán egyszer már megérte a művészete nyarát, most Kecskeméten egy új tavasz bimbóit fakasztotta az elismerés napja alá.

Jean Preux.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Csukoripar r.-t. május 18-án tartotta meg évi közgyűlését báró Harkányi János elnöklésével, amelyen az igazgatóság indítványához képest elhatározták, hogy az alapszabályszerű leírások után fennmaradó 2,440.414 K tiszta nyereségből 170 K osztalékot (144.50 márkát) fizetnek ki részvényenként, 300.000 K-t az értékcsökkenési tartalékalaphoz csatolnak és 270.393 K-t új számlára visznek elő. Az igazgatóság tagjait újból megválasztották és a közgyűlést követő igazgatósági ülésen Harkányi János bárót elnökké és Mailáth József gróf titkos tanácsost alelnökké választották.

A Hollandi Életbiztosító r.-t. amsterdami igazgatósága Vándor Károlyt, a magyarországi fiókját eddigi szervező főnökét vezértitkári címmel az intézet vezetésének czéggjegyző tagjává nevezte ki. Vándor Károly az életbiztosítás terén csaknem három évtizede általánosan ismert és nagytehetségű egyéniség; nem a szokásos bürokrata rendszeren emelkedett az igazgatóság tagjává, a legrealisabb gyakorlat embere, de oly értelemben, hogy a munka kifogástalan minőségét mindig többre becsülve bármi sikernél, a legelméletesebbnek látszó idealizmust sikerült szakmájában megvalósítania. A németalföldi kitüntetés ezuttal magyar érdemeket is jutalmazott.

Felolós szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Legolcsóbb forrás briliánsok, aranyékszerek és ezüstárak beszerzésére *Schön Géza* ékszerüzlete IV. Egyetem-utca 11.

Mily viaszatásító látvány egy csunya, szeplős, májfoltos, himlőhelyes arc, mily hátrányos az ily külső, mily rossz benyomást tesz a szemlélőre, pedig egy csapással meg lehet szüntetni, nem kell hozzá más, mint Földes-féle Margit-crème, Margit-zappan és Margit-pouder.

Budapest elragadóan szép hegyvidékére, a történelmi emlékekben bővelkedő Visegrádra és környékére, továbbá a természeti szépségekben gazdag Aldunára, a világhírű Kazánszoros-Vaskapu (Ada Káleh-sziget) tájékára, Európának a legnagyobb, legfenségesebb víziútjára (s ezzel kapcsolatban Herkules-füldőre) kellemes kirándulások tehetők a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság személygőzösein. A budapest—visegrád—dömösi vonalon a nyári hónapokban naponként több gőzös közlekedik. E gőzösek a pesti oldalon az Eötvös-téri s a budai oldalon a Pálffy-téri kikötőből indulnak. Menetérti jegy ára Budapestről Visegrádra, Nagymarosra vagy Dömösre és vissza az I. osztályban 2 korona. A főváros közelében nyaralók előnyére mérsékelt árú jegyfüzetek adatnak ki. A zimony—orszói vonalon (Kazánszoros—Vaskapu) a gőzösek hetenként háromszor és pedig lefelé minden vasárnap, kedd és pénteken, felfelé minden hétfő, csütörtök és szombaton közlekednek. Az utazás Zimonyig, Bázisig, vagy Orsováig vasutal történik. Zimonyban és Orsován a hajóutazás előtti este már hajóba lehet szállani és az éjszakát ott tölteni. Ezen aldunai utazásra kombinált, a vasútra és hajóra 30 napig érvényes, mérsékelt menetérti jegyek szolgáltatnak ki Budapest keleti és nyugati pályaudvarokon. Az Aldunán modern termeszöcsők közlekednek, előzetesen is lefoglalható, külön kabinokkal, női termekkel, hálótermekkel (egyesek fürdőszobával is), villamos világítással, kitűnő hajóvendéglővel stb. Képes menetrendkönyvek, továbbá »A Duna« cz. hajózási kalauz a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatóságától díjmentesen kapható.

Ma már minden kétségen kívül áll, hogy a Nestlé-féle gyermekliszt egy mindenkor teljesen megbízható gyermek-táplálékot nyújt, mert félszázad tapasztalata és eredménye nemcsak az orvosokat és a közönséget elégitette ki teljes mértékben, hanem — mivel Nestlé sok esetben már a harmadik generációnál van használatban — ki is mutatta, hogy ezen készítmény kiváló jó hatással van a gyermek első alkati fejlődésére, illetőleg azt erősen támogatja. A Nestlé-készítmény mint diétikus tápszer gyomor- és fertőző betegségeknél is (tuberkulózis, tifusz) nagyon gyakran és kitűnő eredménnyel használtatik.

A magyar ásványvizek történetében páratlan azon gyors és óriási siker, melyet a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz oly rövid idő alatt elért. Legjobb bizonyíték ez a források kiváló tulajdonságai mellett. Ország-világ előtt ismeretes, hogy a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz az összes keserűvizeket felülmúlja, sokszorta hatásosabb minőségénél fogva. A tudományos szakértő világ és a nagy közönség elismerése alkalmat nyújtott, hogy e nagyértékű források teljesen feltárhatók lettek és az összes igmándi telepek Schmidthauer forrástulajdonos tulajdonába kerültek. A szakszerű és fáradságos kutatások azt eredményezték, hogy e források ma már hazánk közkinésévé és fontos kiviteli cikkévé váltak, a bevitt pedig jóval csökkentik, mert a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz nagyszerű eredménnyel pótolja a karlsbadi és marienbadi vizeket is.

Az elválasztás a csecsemő életében az első legfontosabb változás, amely kihatással van további fejlődésére. A szülők csak az esetben biztosak az illetőleg, hogy a gyermek ez átmenetet baj nélkül éli át, ha a Phosphatine Faliere gyermek-tápszer adják neki és ezzel vezetik be a szilárdabb anyagokkal való táplálást. A Phosphatine Faliere következtében a gyermek megerősödik és a fogzáson könnyen esik túl. Egy nagy doboz elegendő 3 hétre, ára 3 kor. 80 fillér s kapható a gyógyszerárakban.

Női

A Pozsonyi Kereskedelmi és Iparkamarától fenntartott nyilvános, három évfolyamu

Felső Kereskedelmi Iskola Pozsonyban

Érettségi vizsgálat.

Állásközvetítés.

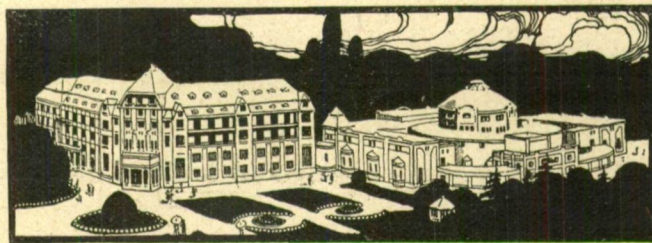
Internátus.

Értesítőt kívánatra küld:

AZ IGAZGATÓSÁG.

PÖSTYÉN-FÜRDŐ

világhírű rádiumos iszapforrásal
csúsz, kösvény, ischias ellen.

Megnyit a **„THERMIA-PALACE”**
a legideálisabb szálló-szanatórium, közvetlenül a gyógyforrások felett.

Mindenfajta fürdő- és fizikai gyógytényező a lakószobákkal kapcsolatban, tehát hideg időjárás esetén is kitűnő kurák. Hideg-meleg vízvezeték és telefon a szobákban. Központi vízfűtés és szellőztetés. Vacuum cleaner. Fürdőszobák lakosztályok (az eredeti gyógyforrással). Elsőrangú penzió orvosi felügyelet alatt álló diétikus konyhával.

TÉLEN-NYÁRON NYITVA! ♦ TÉLEN-NYÁRON NYITVA!

NESTLÉ-FÉLE GYERMEKLISZT

Próbadozokat, valamint orvosi röpiratot a gyermeknevelésről díjtalanul küld a
HENRI NESTLÉ
czég, Wien,
I., Biberstrasse 11.